

THE PALIVERSE PROJECT

The Universe of Buddha's Wisdom

Subcommentaries (Tīkā)

2. The Canon of Discipline - Subcommentaries
(2. Vinaya Piṭaka - Tīkā)

07. Commentary on the Vinayaśāṅgaha
(07. Vinayaśāṅgaha-aṭṭhakathā)

34. Pakiṇṇakavinicchaya-kathā
(34. Pakiṇṇakavinicchaya-kathā)

PaliVerse

07. Commentary on the Vinayaśaṅgaha

34. Pakiṇṇakavinicchaya-kathā

1. Idāni pakiṇṇakakathā ca veditabbā. “Gaṇabhojane aññatra samayā pācittiya”nti vuttaṃ gaṇabhojanaṃ dvīhi ākārehi pasavati viññattito vā nimantanato vā. Kathaṃ viññattito pasavati? Cattāro bhikkhū ekato ṭhitā vā nisinnā vā upāsakaṃ disvā “amhākaṃ catunnampi bhattaṃ dehi”ti vā viññāpeyyuṃ, pāṭekkaṃ vā passitvā “mayhaṃ dehi, mayhaṃ dehi”ti evaṃ ekato vā nānāto vā viññāpetvā ekato vā gacchantu nānāto vā, bhattaṃ gahetvāpi ekato vā bhuñjantu nānāto vā. Sace ekato gaṇhanti, gaṇabhojanaṃ hoti, sabbesaṃ āpatti. Paṭiggahaṇameva hettha pamāṇaṃ. Evaṃ viññattito pasavati.

Kathaṃ nimantanato pasavati? Cattāro bhikkhū upasaṅkamtivā “tumhe, bhante, odanena nimantemi, odanaṃ me gaṇhatha ākaṅkatha oloketha adhivāsetha paṭimānethā”ti evaṃ yena kenaci vevacanena vā bhāsantarena vā pañcannaṃ bhojanānaṃ nāmaṃ gahetvā nimanteti. Evaṃ ekato nimantitā paricchinna-kālavasena ajjatanāya vā svātanāya vā ekato gacchanti, ekato gaṇhanti, ekato bhuñjanti, gaṇabhojanaṃ hoti, sabbesaṃ āpatti. Ekato nimantitā ekato vā nānāto vā gacchanti, ekato gaṇhanti, ekato vā nānāto vā bhuñjanti, āpattiyeva. Ekato nimantitā ekato vā nānāto vā gacchanti, nānāto gaṇhanti, ekato vā nānāto vā bhuñjanti, anāpatti. Cattāri pariveṇāni vā vihāre vā gantvā nānāto nimantitā, ekaṭṭhāne ṭhitesuyeva vā eko puttana eko pitarāti evampi nānāto nimantitā ekato vā nānāto vā gacchantu, ekato vā nānāto vā bhuñjantu, sace ekato gaṇhanti, gaṇabhojanaṃ hoti, sabbesaṃ āpatti. Evaṃ tāva nimantanato pasavati.

Tasmā sace koci saṅghabhattaṃ kattukāmena nimantanatthāya pesito vihāraṃ āgamma “bhante, sve amhākaṃ ghare bhikkhaṃ gaṇhathā”ti avatvā “bhattaṃ gaṇhathā”ti vā “saṅghabhattaṃ gaṇhathā”ti vā “saṅgho bhattaṃ gaṇhatū”ti vā vadati, bhattuddesakena paṇḍitena bhavitabbaṃ. Nimantanikā gaṇabhojanato, piṇḍapātikā ca dhutaṅgabhedato mocetabbā. Kathaṃ? Evaṃ tāva vattabbaṃ “sve na sakkā upāsakā”ti. Punadivase, bhanteti. Punadivasepi na sakkāti. Evaṃ yāva aḍḍhamāsaṃpi haritvā puna vattabbo “kiṃ tvaṃ avacā”ti. Sace punapi “saṅghabhattaṃ gaṇhathā”ti vadati, tato “imaṃ tāva upāsaka pupphaṃ kappiyaṃ karohi, imaṃ tiṇa”nti evaṃ vikkhepaṃ katvā puna “tvaṃ kiṃ kathayitthā”ti pucchitabbo. Sace punapi tatheva vadati, “āvuso, tvaṃ piṇḍapātike vā mahallakatthere vā na lacchasi, sāmaṇere lacchasi”ti vattabbo. “Nanu, bhante, asukasmiṃ asukasmiṃca gāme bhadante bhojesuṃ, ahaṃ kasmā na labhāmī”ti ca vutte te nimantituṃ jānanti, tvaṃ na jānāsīti. Te kathaṃ nimantesuṃ, bhanteti? Te evamāhaṃsu “amhākaṃ, bhante, bhikkhaṃ gaṇhathā”ti. Sace sopi tatheva vadati, vaṭṭati.

Atha punapi “bhattaṃ gaṇhathā”ti vadati, “na dāni tvaṃ, āvuso, bahū bhikkhū lacchasi, tayo eva, āvuso, lacchasi”ti vattabbo. “Nanu, bhante, amukasmiṃca amukasmiṃca gāme sakalaṃ bhikkhusaṅghaṃ bhojesuṃ, ahaṃ kasmā na labhāmī”ti. “Tvaṃ nimantituṃ na jānāsī”ti. Te kathaṃ nimantesuṃ, bhanteti? Te evamāhaṃsu “amhākaṃ, bhante, bhikkhaṃ gaṇhathā”ti. Sace sopi tatheva

“bhikkhaṃ gaṇhathā”ti vadati, vaṭṭati. Atha punapi “bhattamevā”ti vadati, tato vattabbo - “gaccha tvaṃ, natthamhākaṃ tava bhatthenattho, nibaddhagocarō esa amhākaṃ, mayamettha piṇḍāya carissāmā”ti. Taṃ “caratha, bhante”ti vatvā āgataṃ pucchanti “kiṃ bho laddhā bhikkhū”ti? Kiṃ etena, bahu ettha vattabbaṃ, therā “sve piṇḍāya carissāmā”ti āhaṃsu, mā dāni tumhe pamajjitthāti. Dutiyadivase cetiyavattaṃ katvā ṭhitabhikkhū saṅghattherena vattabbā “āvuso, dhuragāme saṅghabhattaṃ, apaṇḍitamanusso pana agamāsi, gacchāma, dhuragāme piṇḍāya carissāmā”ti. Bhikkhūhi therassa vacanaṃ kātabbaṃ, na dubbacehi bhavitabbaṃ, gāmadvāre aṭṭhatvāva piṇḍāya caritabbaṃ, tesu pattāni gahetvā nisīdāpetvā bhojentesu bhuñjitabbaṃ.

Sace āsanāsālāya bhattaṃ ṭhapetvā rathikāsu āhiṇḍantā ārocenti “āsanāsālāyaṃ, bhante, bhattaṃ gaṇhathā”ti, na vaṭṭati. Atha pana “bhattaṃ ādāya tattha tattha gantvā bhattaṃ gaṇhathā”ti vadanti, paṭikacceva vā vihāraṃ atiharitvā patirūpe ṭhāne ṭhapetvā āgatāgatānaṃ denti, ayaṃ abhihaṭṭabhikkhā nāma vaṭṭati. Sace pana bhattachāsālāya dānaṃ sajjetvā taṃ taṃ pariveṇaṃ paṇḍanti “bhattachāsālāya bhattaṃ gaṇhathā”ti, vaṭṭati. Ye pana manussā piṇḍacārike bhikkhū disvā āsanāsālāya sammajjitvā tattha nisīdāpetvā bhojenti, na te paṭikkhipitabbā. Ye pana gāme bhikkhaṃ alabhivā gāmato nikkhamante bhikkhū disvā “bhante, bhattaṃ gaṇhathā”ti vadanti, te paṭikkhipitabbā, na nivattitabbaṃ. Sace “nivattatha, bhante, bhattaṃ gaṇhathā”ti vadanti, “nivattathā”ti vuttapade nivattitum vaṭṭati. “Nivattatha, bhante, ghare bhattaṃ kataṃ, gāme bhattaṃ kata”nti vadanti, gehe ca gāme ca bhattaṃ nāma yassa kassaci hoti, nivattitum vaṭṭati. “Nivattatha bhattaṃ gaṇhathā”ti sambandhaṃ katvā vadanti, nivattitum na vaṭṭati. Āsanāsālāto piṇḍāya caritum nikkhamante disvā “nisīdatha, bhante, bhattaṃ gaṇhathā”ti vuttepi ese va nayo.

“Aññatra samayā”ti vacanato gilānasamayo cīvaradānasamayo cīvarakārasamayo addhānagamanasamayo nāvābhiruhanasamayo mahāsamayo samaṇabhattachasamayoti etesu sattasu samayesu aññatarasmiṃ anāpatti. Tasmā yathā mahācammassa parato maṃsaṃ dissati, evaṃ antamaso pādāpi phālītā honti, vālikāya vā sakkharāya vā pahaṭamatte dukkhaṃ uppādentī, na sakkā ca hoti antogāme piṇḍāya caritum, īdise gelaññe gilānasamayoti bhuñjitabbaṃ, na lesakappiyaṃ kātabbaṃ.

Cīvaradānasamayo nāma anatthate kathine vassānassa pacchimo māso, atthate kathine pañcamāsā. Etthantare “cīvaradānasamayo”ti bhuñjitabbaṃ. Cīvare kariyamāne cīvarakārasamayoti bhuñjitabbaṃ. Yadā hi sātakañca suttañca labhitvā cīvaraṃ karonti, ayaṃ cīvarakārasamayo nāma, visum cīvarakārasamayo nāma natthi, tasmā yo tattha cīvare kattabbaṃ yaṃ kiñci kammaṃ karoti, mahāpaccariyañhi “antamaso sūcivedhako”tipi vuttaṃ. Tena “cīvarakārasamayo”ti bhuñjitabbaṃ. Kurundiyaṃ pana vitthāreneva vuttaṃ “yo cīvaraṃ vicāreti chindati, moghasuttakaṃ ṭhapeti, āgantukapattaṃ ṭhapeti, paccāgataṃ sibbeti, āgantukapattaṃ bandhati, anuvātaṃ chindati ghaṭeti āropeti, tattha paccāgataṃ sibbeti, suttaṃ karoti valeti, pipphalikaṃ niseti, parivattanaṃ karoti, sabbopi cīvaraṃ karotiyevāti vuccati. Yo pana samīpe nisinno jātakam vā dhammapadaṃ vā katheti, ayaṃ na cīvarakārako, etaṃ ṭhapetvā sesānaṃ gaṇabhojane anāpatti”ti.

Addhānagamanasamaye antamaso aḍḍhayaṇaṃ gantukāmenapi “aḍḍhayaṇaṃ gacchissāmī”ti bhuñjitabbaṃ, gacchantena bhuñjitabbaṃ, gatena ekadivasaṃ bhuñjitabbaṃ.

Nāvābhiruhanasamaye “nāvaṃ abhiruhissāmī”ti bhuñjitabbaṃ, āruḥena icchitaṭṭhānaṃ gantvāpi yāva na orohati, tāva bhuñjitabbaṃ, oruḥena ekadivasam bhuñjitabbaṃ.

Mahāsamayo nāma yattha dve tayo bhikkhū piṇḍāya caritvā yāpenti, antamaso catutthepi āgate na yāpenti, ayaṃ mahāsamayo. Yattha pana sataṃ vā sahasaṃ vā sannipatanti, tattha vattabbameva natthi, tasmā tādise kāle “mahāsamayo”ti adhiṭṭhahitvā bhuñjitabbaṃ.

Samaṇabhattasamayo nāma yo koci paribbājakasamāpanno bhattaṃ karoti, ayaṃ samaṇabhattasamayova. Tasmā sahadhammikesu vā titthiyesu vā aññatarena yena kenaci kate bhatte “samaṇabhattasamayo”ti bhuñjitabbaṃ. “Anāpatti samaye, dve tayo ekato bhuñjanti, piṇḍāya caritvā ekato sannipatitvā bhuñjanti, niccabhattaṃ, salākabhattaṃ, pakkhikaṃ, uposathikaṃ, pāṭipadikaṃ, pañca bhojanāni ṭhapetvā sabbattha anāpatti”ti vacanato yepi akappiyanimantanaṃ sādhiyitvā dve vā tayo vā ekato gahetvā bhuñjanti, tesampi anāpatti.

Tattha animantitacatutthaṃ piṇḍapātikacatutthaṃ anupasampannacatutthaṃ pattacatutthaṃ gilānacatutthanti pañcannaṃ catutthānaṃ vasena vinicchayo veditabbo. Kathaṃ? Idhekacco cattāro bhikkhū “bhattaṃ gaṇhathā”ti nimanteti. Tesu tayo gatā, eko na gato. Upāsako “eko, bhante, thero kuhi”nti pucchati. Nāgato upāsakāti. So aññaṃ taṃkhaṇappattaṃ kañci “ehi, bhante”ti gharaṃ pavesetvā catunnampi bhattaṃ deti, sabbesaṃ anāpatti. Kasmā? Gaṇapūrakassa animantitattā. Tayo eva hi tattha nimantitā gaṇhiṃsu, tehi gaṇo na pūراتi, gaṇapūrako ca animantito, tena gaṇo bhijjati. Etaṃ animantitacatutthaṃ.

Piṇḍapātikacatutthe nimantanakāle eko piṇḍapātiko hoti, so nādhivāseti, gamanavelāyaṃ pana “ehi bhante”ti vutte anadhivāsitattā anāgacchantampi “etha bhikkhaṃ lacchathā”ti gahetvā gacchanti, so taṃ gaṇaṃ bhindati, tasmā sabbesaṃ anāpatti.

Anupasampannacatutthe sāmaṇerena saddhiṃ nimantitā honti, sopi gaṇaṃ bhindati.

Pattacatutthe eko sayaṃ āgantvā pattaṃ peseti, evampi gaṇo bhijjati, tasmā sabbesaṃ anāpatti.

Gilānacatutthe gilānena saddhiṃ nimantitā honti, tattha gilānasseva anāpatti, itaresaṃ pana gaṇapūrako hoti. Na hi gilānena gaṇo bhijjati, tasmā tesam āpatti. Mahāpaccariyaṃ pana avisesena vuttaṃ “samayaḷaddhako sayameva muccati, sesānaṃ gaṇapūrakattā āpattikaro hoti”ti. Tasmā cīvaradānasamayaḷaddhakādīnampi vasena catukkāni veditabbāni.

Sace pana adhiyāsetvā gatesupi catūsu janesu eko paṇḍito bhikkhu “ahaṃ tumhākaṃ gaṇaṃ bhindissāmi, nimantanaṃ sādhiyathā”ti vatvā yāgukhajjakāvasāne bhattatthāya pattaṃ gaṇhantānaṃ adatvā “ime tāva bhikkhū bhojetvā vissajjetha, ahaṃ pacchā anumodanaṃ katvā gamissāmī”ti nisinno, tesu bhutvā gatesu “detha, bhante, patta”nti upāsakena pattaṃ gahetvā bhatte dinne bhuñjitvā anumodanaṃ katvā gacchati, sabbesaṃ anāpatti. Pañcannañhi bhojanānaṃyeva vasena gaṇabhojane viṣaṇketaṃ natthi, odanena nimantetvā kummāsaṃ gaṇhantāpi āpajjanti, tāni ca tehi ekato na gahitāni, yāguādīhi pana viṣaṇketaṃ hoti, tāni tehi

ekato gahitānīti evaṃ eko paṇḍito aññesampi anāpattiṃ karoti. Niccabhattanti dhuvabhattaṃ vuccati, “niccabhattaṃ gaṇhathā”ti vadanti, bahūnaṃ ekato gahetuṃ vaṭṭati. Salākabhattādīsupi eseva nayo.

2. “Paramparabhojane aññatra samayā pācittiya”nti vuttaṃ paramparabhojanaṃ pana nimantanatoyeva pasavati. Yo hi “pañcannaṃ bhojanānaṃ aññatarena bhojanena bhattaṃ gaṇhathā”tiādinā nimantito taṃ ṭhapetvā aññaṃ pañcannaṃ bhojanānaṃ aññatarabhojanaṃ bhuñjati, tassettaṃ bhojanaṃ “paramparabhojana”nti vuccati. Evaṃ bhuñjantassa ṭhapetvā gilānasamayaṃ cīvaradānasamayaṃ cīvarakārasamayañca aññasmiṃ samaye pācittiyaṃ vuttaṃ, tasmā nimantanapaṭipāṭiyāva bhuñjitabbaṃ, na uppaṭipāṭiyā.

“Anujānāmi, bhikkhave, vikappetvā paramparabhojanaṃ bhuñjitu”nti vacanato paṭhamanimantanaṃ aññassa vikappetvāpi paribhuñjituṃ vaṭṭati. Ayaṃ vikappanā nāma sammukhāpi parammukhāpi vaṭṭati. Sammukhā disvā “mayhaṃ bhattapaccāsaṃ tuyhaṃ vikappemī”ti vā “dammī”ti vā vatvā bhuñjitabbaṃ, adisvā pañcasu sahadhammikesu yassa kassaci nāmaṃ gahetvā “mayhaṃ bhattapaccāsaṃ itthannāmassa vikappemī”ti vā “dammī”ti vā vatvā bhuñjitabbaṃ. Dve tīṇi nimantanāni pana ekasmiṃ patte pakkhipitvā missetvā ekaṃ katvā bhuñjituṃ vaṭṭati. “Anāpatti dve tayo nimantane ekato bhuñjati”ti hi vuttaṃ. Sace dve tīṇi kulāni nimantetvā ekasmiṃ ṭhāne nisīdāpetvā ito cito ca āharitvā bhattaṃ ākiranti, sūpabyañjanaṃ ākiranti, ekamissakaṃ hoti, etthāpi anāpatti.

Sace pana mūlanimantanaṃ heṭṭhā hoti, pacchimaṃ pacchimaṃ upari, taṃ uparito paṭṭhāya bhuñjantassa āpatti, hatthaṃ pana anto pavesetvā paṭhamanimantanato ekampi kabaḷaṃ uddharitvā bhuttakālato paṭṭhāya yathā tathā vā bhuñjantassa anāpatti. “Sacepi tattha khīraṃ vā rasaṃ vā ākiranti, yena ajjhotthataṃ bhattaṃ ekarasaṃ hoti, koṭito paṭṭhāya bhuñjantassa anāpatti”ti mahāpaccariyaṃ vuttaṃ. Mahāaṭṭhakathāyaṃ pana vuttaṃ “khīrabhattaṃ vā rasabhattaṃ vā labhitvā nisinnassa tattheva aññepi khīrabhattaṃ vā rasabhattaṃ vā ākiranti, khīraṃ vā rasaṃ vā pivato anāpatti, bhuñjantena paṭhamam laddhamamsakhaṇḍaṃ vā bhattapiṇḍaṃ vā mukhe pakkhipitvā koṭito paṭṭhāya bhuñjituṃ vaṭṭati. Sappipāyāsepi eseva nayo”ti.

Mahāupāsako bhikkhuṃ nimanteti, tassa kulaṃ upagatassa upāsakopi tassa puttadārabhātubhaginiādayopi attano attano koṭṭhāsaṃ āharitvā patte pakkhipanti, “upāsakena paṭhamam dinnam abhuñjitvā pacchā laddham bhuñjantassa āpatti”ti mahāaṭṭhakathāyaṃ vuttaṃ. Kurundaṭṭhakathāyaṃ “vaṭṭatī”ti vuttaṃ. Mahāpaccariyaṃ “sace pāṭekkaṃ pacanti, attano attano pakkabhattato āharitvā denti, tattha pacchā āhaṭaṃ paṭhamam bhuñjantassa pācittiyaṃ. Yadi pana sabbesaṃ ekova pāko hoti, paramparabhojanaṃ na hotī”ti vuttaṃ. Mahāupāsako nimantetvā nisīdāpeti, añño manusso pattaṃ gaṇhāti, na dātabbaṃ. Kiṃ, bhante, na dethāti. Nanu upāsaka tayā nimantitamhāti. “Hotu, bhante, laddham laddham bhuñjathā”ti vadati, bhuñjituṃ vaṭṭati. “Aññena āharitvā bhatte dinne āpucchitvāpi bhuñjituṃ vaṭṭatī”ti kurundiyaṃ vuttaṃ.

Anumodanaṃ katvā gacchantam dhammaṃ sotukāmā “svepi, bhante, āgaccheyyāthā”ti sabbe nimantenti, punadivase āgantvā laddham laddham bhuñjituṃ vaṭṭati. Kasmā? Sabbehi nimantitattā. Ekopi bhikkhu piṇḍāya caranto bhattaṃ labhati, tamañño upāsako nimantetvā ghare nisīdāpeti, na ca tāva bhattaṃ

sampajjati, sace so bhikkhu piṇḍāya caritvā laddhabhattaṃ bhuñjati, āpatti.
Abhuñjitvā nisinne “kiṃ, bhante, na bhuñjasī”ti vutte “tayā nimantitattā”ti vatvā
“laddhaṃ laddhaṃ bhuñjatha, bhante”ti vutte bhuñjituṃ vaṭṭati. Sakalena gāmena
ekato hutvā nimantitassa yattha katthaci bhuñjato anāpatti. Pūgepi eseva nayo.
“Anāpatti sakalena gāmena nimantito tasmīṃ gāme yattha katthaci bhuñjati,
sakalena pūgena nimantito tasmīṃ pūge yattha katthaci bhuñjati, nimantiyamāno
‘bhikkhaṃ gahessāmī’ti bhaṇati, niccabhatte salākabhatte pakkhike uposathike
pāṭipadike pañca bhojanāni ṭhapetvā sabbattha anāpattī”ti vuttaṃ.

Tattha nimantiyamāno bhikkhaṃ gahessāmīti bhaṇatīti ettha “bhattaṃ gaṇhā”ti
nimantiyamāno “na mayhaṃ tava bhattenattho, bhikkhaṃ gaṇhissāmī”ti vadati,
anāpattīti attho. Ettha pana mahāpadumatthero āha “evaṃ vadanto imasmīṃ
sikkhāpade animantanāṃ kātuṃ sakkoti, bhuñjanatthāya pana okāso kato hotīti neva
gaṇabhojanato, na cārittato muccatī”ti. Mahāsumatthero āha “yadaggena
animantanāṃ kātuṃ sakkoti, tadaggena neva gaṇabhojanaṃ, na cārittaṃ hotī”ti.

Tattha cārittanti -

“Yo pana bhikkhu nimantito sabhatto samāno santaṃ bhikkhuṃ anāpucchā
purebhattaṃ vā pacchābhattaṃ vā kulesu cārittaṃ āpajjeyya aññatra samayā
pācittiyaṃ. Tatthāyaṃ samayo cīvaradānasamayo cīvarakārasamayo. Ayaṃ
tattha samayo”ti -

Evamāgataṃ cārittasikkhāpadaṃ vuttaṃ. Iminā hi sikkhāpadena yo pañcannaṃ
bhojanānaṃ aññatarena “bhattaṃ gaṇhathā”tiādinā akappiyanimantanena
nimantito, teneva nimantanabhattena sabhatto samāno santaṃ bhikkhuṃ “ahaṃ
itthannāmassa gharaṃ gacchāmī”ti vā “cārittaṃ āpajjāmī”ti vā īdisena vacanena
anāpucchitvā yena bhattena nimantito, taṃ bhutvā vā abhutvā vā avītivattheyeva
majjhanhike yasmīṃ kule nimantito, tato aññāni kulāni paviseyya, tassa
vuttalakkaṇaṃ duvidhampi samayaṃ ṭhapetvā aññattha pācittiyaṃ vuttaṃ. Tasmā
akappiyanimantanena nimantiyamāno sace “bhikkhaṃ gaṇhissāmī”ti vadati, imināpi
sikkhāpadena anāpatti.

3. Santaṃ bhikkhuṃ anāpucchāti ettha pana kittāvatā santo hoti, kittāvatā asanto?
Antovihāre yattha ṭhitassa kulāni payirupāsanacittaṃ uppannaṃ, tato paṭṭhāya yaṃ
passe vā abhimukhe vā passati, yassa sakkā hoti pakativacanena āroceṭuṃ, ayaṃ
santo nāma, ito cito ca pariyesitvā ārocanakiccaṃ pana natthi. Yo hi evaṃ
pariyesitabbo, so asantoyeva. Apica antoupacārasīmāya bhikkhuṃ disvā
“āpucchissāmī”ti gacchati. Tattha yaṃ passati, so āpucchitabbo. No ce passati,
asantaṃ bhikkhuṃ anāpucchā pavīṭṭho nāma hoti. Vikālagāmappavesanepi ayameva
nayo.

Sace pana sambahulā kenaci kammena gāmaṃ pavisanti, “vikāle gāmappavesanaṃ
āpucchāmī”ti sabbehi aññamaññaṃ āpucchitabbaṃ. Tasmīṃ gāme taṃ kammaṃ na
sampajjatīti aññaṃ gāmaṃ gacchanti, gāmasatampi hotu, puna āpucchana-kiccaṃ
natthi. Sace pana ussāhaṃ paṭippassambhetvā vihāraṃ gacchantā antarā aññaṃ
gāmaṃ pavisitukāmā honti, puna āpucchitabbameva. Kulaghare vā āsanāsālāya vā
bhattakiccaṃ katvā telabhikkhāya vā sappibhikkhāya vā caritukāmo hoti, sace passe
bhikkhu atthi, āpucchitvā gantabbaṃ. Asante bhikkhumhi “natthī”ti gantabbaṃ,
vīthiṃ otarivā bhikkhuṃ passati, āpucchana-kiccaṃ natthi, anāpucchitvāpi

caritabbameva. Gāmamajjhena maggo hoti, tena gacchantassa “telādibhikkhāya carissāmī”ti citte uppanne sace passe bhikkhu atthi, āpucchitvā caritabbam. Maggā anokkamma bhikkhāya carantassa pana āpucchana kiccam natthi. Sace sīho vā byaggho vā āgacchati, meggho vā uttṛheti, añño vā koci upaddavo uppajjati, evarūpāsu āpadāsu anāpucchāpi bahigāmato antogāmam pavisitum vaṭṭati.

4. “Na ca, bhikkhave, abhinne sarīre paṃsukūlam gahetabbam, yo gaṇheyya, āpatti dukkaṭassā”ti vacanato abbhūṇhe allasarīre paṃsukūlam na gahetabbam, gaṇhanto dukkaṭam āpajjati. Upaddavā ca tassa honti, bhinne pana gahetum vaṭṭati.

Kittāvatā pana bhinnam hoti? Kākakulalasoṇasiṅgālādīhi mukhatuṇḍakena vā dāṭhāya vā īsakam phālita mattenapi. Yassa pana patato ghaṃsanena chavimattam chinnam hoti, cammam acchinnam, etaṃ abhinnameva, camme pana chinne bhinnam. Yassapi sajjivakāleyeva pabhinnā gaṇḍakuṭṭhapīlakā vā vaṇo vā hoti, idampi bhinnam, tatiyadivasato pabhuti uddhumātakādibhāvena kuṇapabhāvam upagatampi bhinnameva. Sabbena sabbam pana abhinnepi susānagopakehi vā aññehi vā manussehi gāhāpetum vaṭṭati. No ce aññam labhati, satthakena vā kenaci vā vaṇam katvā gahetabbam. Visabhāgasarīre pana satim upaṭṭhapetvā samaṇasaññam uppādetvā sīse vā hatthapādapiṭṭhiyam vā vaṇam katvā gahetum vaṭṭati.

5. Acchinnacīvarakena bhikkhunā katham paṭipajjitabbanti? “Anujānāmi, bhikkhave, acchinnacīvarassa vā natṭhacīvarassa vā aññātakam gahapatim vā gahapatānim vā cīvaram viññāpetum. Yam āvāsam paṭhamam upagacchati, sace tattha hoti saṅghassa vihāracīvaram vā uttarattharaṇam vā bhūmattharaṇam vā bhisicchavi vā, tam gahetvā pārupitum ‘labhitvā odahissāmī’ti. No ce hoti saṅghassa vihāracīvaram vā uttarattharaṇam vā bhūmattharaṇam vā bhisicchavi vā, tiṇena vā paṇṇena vā paṭicchādetvā āgantabbam, na tveva naggena āgantabbam, yo āgaccheyya, āpatti dukkaṭassā”ti vacanato idha vuttanayena paṭipajjitabbam.

Ayam panettha anupubbakathā. Sace hi core passitvā daharā pattacīvarāni gahetvā palātā, corā therānam nivāsanapārūpanamattamyeva haritvā gacchanti, therehi neva tāva cīvaram viññāpetabbam, na sākhāpalāsam bhañjitabbam. Atha daharā sabbam bhaṇḍakam chaḍḍetvā palātā, corā therānañca nivāsanapārūpanam tañca bhaṇḍakam haritvā gacchanti, daharehi āgantvā attano nivāsanapārūpanāni na tāva therānam dātabbāni. Na hi te anacchinnacīvarā attano atthāya sākhāpalāsam bhañjitum labhanti, acchinnacīvarānam pana atthāya labhanti. Acchinnacīvarāva attanopi paresampi atthāya labhanti, tasmā therehi vā sākhāpalāsam bhañjitvā vākādīhi ganthetvā daharānam dātabbam, daharehi vā therānam atthāya bhañjitvā ganthetvā tesam hatthe datvā vā adatvā vā attanā nivāsetvā attano nivāsanapārūpanāni therānam dātabbāni, neva bhūtagāmapātabyatāya pācittiyam hoti, na tesam dhāraṇe dukkaṭam.

Sace antarāmagge rajakattharaṇam vā hoti, aññe vā tādisse manusse passantī, cīvaram viññāpetabbam. Yāni ca nesaṃ te vā viññattamanussā aññe vā sākhāpalāsanivāsane bhikkhū disvā ussāhajātā vatthāni denti, tāni sadasāni vā hontu adasāni vā nīlādinānāvaṇṇāni vā, kappiyānipi akappiyānipi sabbānipi acchinnacīvaratṭhāne ṭhitattā tesam nivāsetuñca pārupituñca vaṭṭanti.

Vuttampihetaṃ parivāre -

“Akappakatam nāpi rajanāya rattam,

Tena nivattho yenakāmaṃ vajeyya;
Na cassa hoti āpatti,
So ca dhammo sugatena desito;
Pañhāmesā kusalehi cintitā'ti.

Ayañhi pañho acchinnacīvarakabhikkhuṃ sandhāya vutto. Atha pana titthiyehi samāgacchanti, te ca nesaṃ kusacīravākacīraphalakacīrāni denti, tānipi laddhiṃ aggahetvā nivāsetuṃ vaṭṭanti, nivāsetvāpi laddhi na gahetabbā.

Yaṃ āvāsaṃ paṭhamam upagacchanti, tattha vihāracīvarādīsu yaṃ atthi, taṃ anāpucchāpi gahetvā nivāsetuṃ vā pārūpituṃ vā labhati. Tañca kho "labhitvā odahissāmi, puna ṭhapessāmi"ti adhippāyena, na mūlacchejjāya. Labhitvā ca pana ñātito vā upaṭṭhākatō vā aññato vā kutoci pākatikameva kātabbam. Videsagatena pana ekasmiṃ saṅghike āvāse saṅghikaparibhogena bhuñjanatthāya ṭhapetabbam. Sacassa paribhogeneva taṃ jīrati vā nassati vā, gīvā na hoti. Sace pana etesaṃ vuttappakārānaṃ gihivatthādīnaṃ bhisicchavipariyantānaṃ kiñci na labhati, tena tiṇena vā paṇṇena vā paṭicchādetvā āgantabbanti.

6. "Na, bhikkhave, paṭibhānacittam kārāpetabbam itthirūpakaṃ purisarūpakaṃ, yo kārāpeyya, āpatti dukkaṭassā"ti vacanato itthipurisarūpaṃ kātuṃ vā kārāpetuṃ vā bhikkhuno na vaṭṭati. Na kevalam itthipurisarūpameva, tiracchānarūpampi antamaso gaṇḍupādārūpaṃ bhikkhuno sayam kātuṃ vā "karohī"ti vattuṃ vā na vaṭṭati, "upāsaka dvārapālaṃ karohī"ti vattumpi na labhati. Jātakapakaraṇaasadisadānādīni pana pasādanīyāni nibbidāpaṭisaṃyuttāni vā vatthūni parehi kārāpetuṃ labhati, mālākammādīni sayampi kātuṃ labhati.

7. "Na, bhikkhave, vipakatabhojano bhikkhu vuṭṭhāpetabbo, yo vuṭṭhāpeyya, āpatti dukkaṭassā"ti vacanato antaraghare vā vihāre vā araññe vā yattha katthaci bhuñjamāno bhikkhu anīṭṭhite bhojane na vuṭṭhāpetabbo, antaraghare pacchā āgatena bhikkham gahetvā gantabbam. Sace manussā vā bhikkhū vā "pavisathā"ti vadanti, "mayi pavisante bhikkhū uṭṭahissanti"ti vattabbam. "Ethā, bhante, āsanaṃ atthī"ti vutte pana pavisitabbam. Sace koci kiñci na vadati, āsanasālaṃ gantvā atisaṃpāṃ agantvā sabhāgaṭṭhāne ṭhātabbam. Okāse kate "pavisathā"ti vuttana pavisitabbam. Sace pana yaṃ āsanaṃ tassa pāpuṇāti, tattha abhuñjanto bhikkhu nisinno hoti, taṃ uṭṭhāpetuṃ vaṭṭati. Yāgukhajjakādīsu pana yaṃ kiñci pivitvā khāditvā vā yāva añño āgacchati, tāva nisinnaṃ rittahatthampi uṭṭhāpetuṃ na vaṭṭati. Vipakatabhojanoyeva hi so hoti.

Sace pana āpattiṃ atikkamitvāpi vuṭṭhāpetiyeva, yaṃ so vuṭṭhāpeti, ayañca bhikkhu pavārito hoti, tena vattabbo "gaccha udakaṃ āharāhī"ti. Vuḍḍhataraṃ bhikkhuṃ āṇāpetuṃ idameva ekaṭṭhānaṃ. Sace so udakampi na āharati, sādhuṃ sitthāni gilitvā vuḍḍhassa āsanaṃ dātabbam. Vuttampi cetam -

"Sace vuṭṭhāpeti, pavārito ca hoti, 'gaccha udakaṃ āharā'ti vattabbo. Evañcetaṃ labhetha, iccetaṃ kusalaṃ. No ce labhetha, sādhuṃ sitthāni gilitvā vuḍḍhassa āsanaṃ dātabbam. Nattevāhaṃ, bhikkhave, 'kenaci pariyāyena vuḍḍhatarassa bhikkhuno āsanaṃ paṭibāhitabba'nti vadāmi, yo paṭibāheyya, āpatti dukkaṭassā"ti.

8. “Anujānāmi, bhikkhave, navakena bhikkhunā uddisantena samake vā āsane nisīditum uccatare vā dhammagāravena, therena bhikkhunā uddisāpentena samake vā āsane nisīditum nīcatare vā dhammagāravenā”ti vacanato navakatarena bhikkhunā uddisantena uccatarepi āsane nisīditum, vuḍḍhatarena bhikkhunā uddisāpentena nīcatarepi āsane nisīditum vaṭṭati.

9. “Anujānāmi, bhikkhave, tivassantarena saha nisīditu”nti vacanato tivassantarena bhikkhunā saddhim ekāsane nisīditum vaṭṭati. Tivassantaro nāma yo dvīhi vassehi mahantataro vā daharataro vā hoti, yo pana ekena vassena mahantataro vā daharataro vā, yo vā samānavasso, tattha vattabbameva natthi, ime sabbe ekasmiṃ mañce vā pīthe vā dve dve hutvā nisīditum labhanti. “Anujānāmi, bhikkhave, duvagassa mañcam duvagassa pītha”nti hi vuttaṃ.

10. Yaṃ pana tiṇṇaṃ pahoti, taṃ saṃhārimaṃ vā hotu asaṃhārimaṃ vā, tathārūpe api phalakakhaṇḍe anupasampannenapi saddhim nisīditum vaṭṭati. “Anujānāmi, bhikkhave, yaṃ tiṇṇaṃ pahoti, ettakaṃ pacchimam dīghāsana”nti hi vuttaṃ. “Anujānāmi, bhikkhave, ṭhapetvā paṇḍakaṃ mātugāmaṃ ubhatobyañjanakaṃ asamānāsanehi saha dīghāsane nisīditu”nti vacanato pana dīghāsane pi paṇḍakādīhi saha nisīditum na vaṭṭati.

11. Gilānaṃ upaṭṭhahantena “natthi vo, bhikkhave, mātā, natthi pitā, ye vo upaṭṭhaheyyum, tumhe ce, bhikkhave, aññamaññaṃ na upaṭṭhahissatha, atha ko carahi upaṭṭhahissati. Yo, bhikkhave, maṃ upaṭṭhaheyya, so gilānaṃ upaṭṭhaheyyā”ti imaṃ bhagavato anusāsaṃ anussarantena sakkaccaṃ upaṭṭhātabbo.

Sace upajjhāyo hoti, upajjhāyena yāvajīvaṃ upaṭṭhātabbo, vuṭṭhānamassa āgametabbam. Sace ācariyo hoti, ācariyena yāvajīvaṃ upaṭṭhātabbo, vuṭṭhānamassa āgametabbam. Sace saddhivihāriko hoti, saddhivihārikena yāvajīvaṃ upaṭṭhātabbo, vuṭṭhānamassa āgametabbam. Sace antevāsiko hoti, antevāsikena yāvajīvaṃ upaṭṭhātabbo, vuṭṭhānamassa āgametabbam. Sace samānupajjhāyako hoti, samānupajjhāyakena yāvajīvaṃ upaṭṭhātabbo, vuṭṭhānamassa āgametabbam. Sace samānācariyako hoti, samānācariyakena yāvajīvaṃ upaṭṭhātabbo, vuṭṭhānamassa āgametabbam. Sace na hoti upajjhāyo vā ācariyo vā saddhivihāriko vā antevāsiko vā samānupajjhāyako vā samānācariyako vā, saṅghena upaṭṭhātabbo. No ce upaṭṭhaheyya, āpatti dukkaṭassā”ti -

Vacanato yassa te upajjhāyādayo tasmim vihare natthi, āgantuko hoti ekacārikabhikkhu, saṅghassa bhāro, tasmā saṅghena upaṭṭhātabbo. No ce upaṭṭhaheyya, sakalassa saṅghassa āpatti. Vāraṃ ṭhapetvā jaggantesu pana yo attano vāre na jaggati, tasseeva āpatti, saṅghattheropi vārato na muccati. Sace sakalo saṅgho ekassa bhāraṃ karoti, eko vā vattasampanno bhikkhu “ahameva jaggissāmī”ti jaggati, saṅgho āpattito muccati.

Gilānena pana -

“Pañcahi, bhikkhave, aṅgehi samannāgato gilāno dūpaṭṭho hoti. Asappāyakārī hoti, sappāye mattaṃ na jānāti, bhesajjaṃ na paṭisevitā hoti, atthakāmassa gilānupaṭṭhākassa yathābhūtaṃ ābādhaṃ nāvikattā hoti ‘abhikkamantaṃ vā abhikkamatīti, paṭikkamantaṃ vā paṭikkamatīti, ṭhitaṃ vā ṭhito’ti,

uppannānaṃ sārīrikānaṃ vedanānaṃ dukkhānaṃ tibbānaṃ kharānaṃ
kaṭukānaṃ asātānaṃ amanāpānaṃ paṇaharānaṃ anadhivāsakajātiko hotī”ti -

Evam vuttāni pañca ayuttaṅgāni ārakā parivajjetvā -

“Pañcahi, bhikkhave, aṅgehi samannāgato gilāno sūpaṭṭho hoti. Sappāyakārī
hoti, sappāye mattaṃ jānāti, bhesajjaṃ paṭisevitā hoti, atthakāmassa
gilānupaṭṭhākassa yathābhūtaṃ ābādhaṃ āvikattā hoti ‘abhikkamantaṃ vā
abhikkamatīti, paṭikkamantaṃ vā paṭikkamatīti, ṭhitaṃ vā ṭhito’ti,
uppannānaṃ sārīrikānaṃ vedanānaṃ dukkhānaṃ tibbānaṃ kharānaṃ
kaṭukānaṃ asātānaṃ amanāpānaṃ paṇaharānaṃ adhivāsakajātiko hotī”ti -

Evam vuttapañcaṅgasamannāgatena bhavitabbaṃ.

Gilānupaṭṭhākena ca -

“Pañcahi, bhikkhave, aṅgehi samannāgato gilānupaṭṭhāko nālaṃ gilānaṃ
upaṭṭhātuṃ. Na paṭibalo hoti bhesajjaṃ saṃvidhātuṃ, sappāyāsappāyaṃ na
jānāti, asappāyaṃ upanāmeti, sappāyaṃ apanāmeti, āmisantaro gilānaṃ
upaṭṭhāti, no mettacitto, jegucchī hoti uccāraṃ vā passāvaṃ vā kheḷaṃ vā
vantaṃ vā nīhātuṃ, na paṭibalo hoti gilānaṃ kālena kālaṃ dhammiyā kathāya
sandassetuṃ samādapetuṃ samuttejetuṃ sampahaṃsetu”nti -

Evam vuttāni pañca ayuttaṅgāni ārakā parivajjetvā -

“Pañcahi, bhikkhave, aṅgehi samannāgato gilānupaṭṭhāko alaṃ gilānaṃ
upaṭṭhātuṃ. Paṭibalo hoti bhesajjaṃ saṃvidhātuṃ, sappāyāsappāyaṃ jānāti,
asappāyaṃ apanāmeti, sappāyaṃ upanāmeti, mettacitto gilānaṃ upaṭṭhāti,
no āmisantaro, ajegucchī hoti uccāraṃ vā passāvaṃ vā kheḷaṃ vā vantaṃ vā
nīhātuṃ, paṭibalo hoti gilānaṃ kālena kālaṃ dhammiyā kathāya sandassetuṃ
samādapetuṃ samuttejetuṃ sampahaṃsetu”nti -

Evam vuttapañcaṅgasamannāgatena bhavitabbaṃ.

12. Dhammiṃ kathaṃ karontena ca “sīlavā hi tvaṃ katakusalo, kasmā mīyamāno
bhāyasi, nanu sīlavato saggo nāma maraṇamattapaṭibaddhoyevā”ti evaṃ gilānassa
bhikkhuno maraṇavaṇṇo na saṃvaṇṇetabbo. Sace hi tassa saṃvaṇṇanaṃ sutvā
āhārupacchedādinā upakkamena ekajavanavārāvasesepi āyusmiṃ antarā kālaṃ
karoti, imināva mārito hoti. Paṇḍitena pana bhikkhunā iminā nayena anusitṭhi
dātabbā “sīlavato nāma anacchariyā maggaphaluppatti, tasmā vihārādīsu āsattiṃ
akatvā buddhagataṃ dhammagataṃ saṅghagataṃ kāyagatañca satim upaṭṭhapetvā
manasikāre appamādo kātabbo”ti. Maraṇavaṇṇepi saṃvaṇṇite so tāya
saṃvaṇṇanāya kañci upakkamaṃ akatvā attano dhammatāya yathāyunā
yathānusandhināva marati, tappaccayā saṃvaṇṇako āpattiyā na kāretabbo.

13. “Na ca, bhikkhave, attānaṃ pātetabbaṃ, yo pāteyya, āpatti dukkaṭassā”ti
vacanato gilānena bhikkhunāpi yena kenaci upakkamena antamaso
āhārupacchedanena pi attā na māretabbo. Yopi gilāno vijjamāne bhesajje ca
upaṭṭhākesu ca maritukāmo āhāraṃ upacchindati, dukkaṭameva. Yassa pana
mahāābādho cirānubandho, bhikkhū upaṭṭhahantā kilamanti jigucchanti, “kadā nu
kho gilānato muccissāmā”ti atṭhiyanti. Sace so “ayaṃ attabhāvo paṭijaggiyamānopi

na tiṭṭhati, bhikkhū ca kilamantī”ti āhāraṃ upacchindati, bhesajjaṃ na sevati, vaṭṭati. Yo pana “ayaṃ rogo kharo, āyusaṅkhārā na tiṭṭhanti, ayañca me visesādhigamo hatthappatto viya dissatī”ti upacchindati, vaṭṭatiyeva. Agilānassapi uppannasamvegassa “āhārapariyesanaṃ nāma papañco, kammaṭṭhānameva anuyuñjissāmī”ti kammaṭṭhānasīsenā upacchindantassa vaṭṭati. Visesādhigamaṃ byākaritvā āhāraṃ upacchindati, na vaṭṭati. Sabhāgānañhi lajjībhikkhūnaṃ kathetuṃ vaṭṭati.

14. “Na ca, bhikkhave, appaṭivekkhitvā āsane nisīditabbaṃ, yo nisīdeyya, āpatti dukkaṭassā”ti vacanato āsanaṃ anupaparikkhitvā na nisīditabbaṃ. Kīdisaṃ pana āsanaṃ upaparikkhitabbaṃ, kīdisaṃ na upaparikkhitabbaṃ? Yaṃ suddhaṃ āsanaṃ eva hoti apaccattharaṇakaṃ, yañca āgantvā tṭhitānaṃ passataṃyeva atthariyati, taṃ na paccavekkhitabbaṃ, nisīdituṃ vaṭṭati. Yampi manussā sayamaṃ hatthena akkamitvā “idha bhante nisīdathā”ti denti, tasmimpi vaṭṭati. Sacepi paṭhamameva āgantvāpi nisinnā pacchā uddhaṃ vā adho vā saṅkamanti, paṭivekkhaṇakiccaṃ natthi. Yampi tanukena vatthena yathā talaṃ dissati, evaṃ paṭicchannaṃ hoti, tasmimpi paṭivekkhaṇakiccaṃ natthi. Yaṃ pana paṭikacceva pāvārako javādīhi atthataṃ hoti, taṃ hatthena parāmasitvā sallakkhetvā nisīditabbaṃ. Mahāpaccariyaṃ pana “ghanasāṭakena atthate yasmiṃ vali na paññāyati, taṃ na paṭivekkhitabba”nti vuttaṃ.

15. “Na, bhikkhave, davāya silā paṭivijjhitabbā, yo paṭivijjheyya, āpatti dukkaṭassā”ti vacanato hasādhippāyena pāsāṇo na pavaṭṭetabbo. Na kevalaṃ pāsāṇo, aññampi yaṃ kiñci dārukaṇḍaṃ vā itṭhakakaṇḍaṃ vā hatthena vā yantena vā paṭivijjhituṃ na vaṭṭati. Cetiyādīnaṃ atthāya pāsāṇādayo hasantā hasantā pavaṭṭentipi khipantipi ukkipantipi, “kammamāyā”ti vaṭṭati, aññampi īdisaṃ navakammaṃ vā karontā bhaṇḍakaṃ vā dhovantā rukkaṃ vā dhovanadaṇḍakaṃ vā ukkipitvā paṭivijjhanti, vaṭṭati, bhattavissaggakālādīsu kāke vā soṇe vā kaṭṭhaṃ vā kathalaṃ vā khipitvā palāpentī, vaṭṭati.

16. “Na, bhikkhave, dāyo ālīmpitabbo, yo ālīmpeyya, āpatti dukkaṭassā”ti vacanato vane aggi na dātabbo. Sace pana “etthantare yo koci satto maratū”ti aggiṃ deti, pārājikānantariyathullaccayapācittiyavatthūnaṃ anurūpato pārājikādīni akusalarāsi ca hoti. “Allatīṇavanappatayo ḍayhantū”ti aggiṃ dentassa pācittiyaṃ, “dabbūpakaraṇāni vinassantū”ti aggiṃ dentassa dukkaṭaṃ. “Khidḍādhippāyenāpi dukkaṭa”nti saṅkhepaṭṭhakathāyaṃ vuttaṃ. “Yaṃ kiñci allasukkaṃ saṃdriyānindriyaṃ ḍayhatū”ti aggiṃ dentassa vatthivasena pārājikathullaccayapācittiyadukkaṭāni veditabbāni.

Paṭaggidānaṃ pana parittakaraṇaṃ bhagavatā anuññātaṃ, tasmā araṇṇe vanakammikehi vā dīnaṃ sayamaṃ vā utṭhitaṃ aggiṃ āgacchantaṃ disvā “tiṇakuṭiyo mā vinassantū”ti tassa aggino paṭiaggiṃ dātuṃ vaṭṭati, yena saddhiṃ āgacchanto aggi ekato hutvā nirupādāno nibbāti. “Parittampi kātuṃ vaṭṭatī”ti tiṇakuṭikānaṃ samantā bhūmitacchanaṃ parikhākhanaṃ vā, yathā āgato aggi upādānaṃ alabhitvā nibbāti, etaṃ sabbamaṃ utṭhiteyeva aggismiṃ asati anupasampanne sayampi kātuṃ vaṭṭati. Anuṭṭhite pana anupasampannehi kappiyavohārena kāretabbaṃ, udakena pana nibbāpentehi appāṇakameva udakaṃ āsiñcitabbaṃ.

17. Assaddhesu micchāditthikulesu sakkaccaṃ paṇṭabhojanaṃ labhivā anupaparikkhitvā neva attanā paribhuñjitabbaṃ, na paresaṃ dātabbaṃ. Visamissampi hi tāni kulāni piṇḍapātaṃ denti. Yampi ābhidosikaṃ bhattaṃ vā khajjakam vā tato labhati, tampi na paribhuñjitabbaṃ. Apihitavatthumpi hi sappavicchikādīhi adhisayitaṃ chaḍḍanīyadhammaṃ tāni kulāni denti. Gandhahalliddādimakkhitopi tato piṇḍapāto na gahetabbo. Sarīre rogaṭṭhānāni puñchitvā ṭhapitabhattampi hi tāni dātabbaṃ maññantīti.

18. “Anāpatti, bhikkhave, gopakassa dāne”ti vuttaṃ. Tattha kataraṃ gopakadānaṃ vaṭṭati, kataraṃ na vaṭṭati? Mahāsumatthero tāva āha “yaṃ gopakassa paricchinditvā dinnaṃ hoti ‘ettakaṃ divase divase gaṇhā’ti, tadeva vaṭṭati, tato uttari na vaṭṭatī”ti. Mahāpadumatthero panāha “kiṃ gopakānaṃ paṇṇaṃ āropetvā nimittasaññaṃ vā katvā dinnaṃ atthi, etesaṃ hatthe vissatṭhakassa ete issarā, tasmā yaṃ denti, taṃ bahukampi vaṭṭatī”ti. Kurundaṭṭhakathāyaṃ pana vuttaṃ “manussānaṃ ārāmaṃ vā aññaṃ vā phalāphalaṃ dārakā rakkhanti, tehi dinnaṃ vaṭṭati, āharāpetvā pana na gahetabbaṃ. Saṅghike pana cetiyassa santake ca keṇiyā gahetvā rakkhantasseva dānaṃ vaṭṭati, vetanena rakkhantassa attano bhāgamattaṃ vaṭṭatī”ti. Mahāpaccariyaṃ pana “yaṃ gihīnaṃ ārāmarakkhakā bhikkhūnaṃ denti, etaṃ vaṭṭati. Bhikkhusaṅghassa ārāmagopakā yaṃ attano bhatiyā khaṇḍitvā denti, etaṃ vaṭṭati. Yopi upaḍḍhārāmaṃ vā kecideva rukkhe vā bhatim labhivā rakkhati, tassapi attano sampattarukkhatoyeva dātuṃ vaṭṭati, keṇiyā gahetvā rakkhantassa pana sabbampi vaṭṭatī”ti vuttaṃ. Etaṃ pana sabbam byañjanato nānaṃ, atthato ekameva, tasmā adhippāyaṃ ñatvā gahetabbaṃ.

Apicettha ayampi vinicchayo veditabbo - yattha āvāsikā āgantukānaṃ na denti, phalavāre ca sampatte aññesaṃ abhāvaṃ disvā corikāya attanāva khādanti, tattha āgantukehi ghaṇṭim paharivā bhājetvā paribhuñjituṃ vaṭṭati. Yattha pana āvāsikā rukkhe rakkhitvā phalavāre sampatte bhājetvā khādanti, catūsu paccayesu sammā upanenti, anissarā tattha āgantukā. Yepi rukkha cīvaratthāya niyametvā dinnā, tesupi āgantukā anissarā. Esa nayo sesapaccayatthāya niyametvā dinnepi. Ye pana tathā aniyametvā āvāsikā ca te rakkhitvā gopetvā corikāya paribhuñjanti, na tesu āvāsikānaṃ katikāya ṭhātabbaṃ. Ye phalaparibhogatthāya dinnā, āvāsikā ca ne rakkhitvā gopetvā sammā upanenti, tesuyeva tesam katikāya ṭhātabbaṃ. Mahāpaccariyaṃ pana vuttaṃ “catunnaṃ paccayānaṃ niyametvā dinnaṃ theyyacittena paribhuñjanto bhaṇḍaṃ agghāpetvā kāretabbo, paribhogavasena bhājetvā paribhuñjantassa bhaṇḍadeyyaṃ. Yaṃ panettha senāsanatthāya niyamitaṃ, taṃ paribhogavaseneva bhājetvā paribhuñjantassa thullaccayañca bhaṇḍadeyyañcā”ti.

Odissa cīvaratthāya dinnaṃ cīvareyeva upanetabbaṃ. Sace dubbhikkhaṃ hoti, bhikkhū piṇḍapātena kilamanti, cīvaraṃ pana sulabhaṃ, saṅghasuṭṭhutaṃ apalokanakammaṃ katvā piṇḍapātepi upanetuṃ vaṭṭati. Senāsanena gilānapaccayena vā kilamantesu saṅghasuṭṭhutaṃ apalokanakammaṃ katvā tadatthāyapi upanetuṃ vaṭṭati. Odissa piṇḍapātattāya ca gilānapaccayatthāya ca dinnepi eseva nayo. Odissa senāsanatthāya dinnaṃ pana garubhaṇḍaṃ hoti, taṃ rakkhitvā gopetvā tadatthameva upanetabbaṃ. Sace pana dubbhikkhaṃ hoti, bhikkhū piṇḍapātena na yāpenti, ettha rājarogacorabhayādīhi aññattha gacchantānaṃ viharā palujjanti, tālanāḷikerādi ke vināsenti, senāsanapaccayaṃ pana nissāya yāpetuṃ sakkā hoti, evarūpe kāle senāsaṃ vissajjetvāpi

senāsanajagganatthāya paribhogo bhagavatā anuññāto. Tasmā ekaṃ vā dve vā varasenāsanāni t̥hapetvā itarāni lāmakakoṭṭiyā piṇḍapātattāya vissajjetuṃ vaṭṭanti, mūlavatthucchedaṃ pana katvā na upanetabbaṃ.

Yo pana ārāmo catupaccayatthāya niyametvā dinno, tattha apalokanakammaṃ na kātābbaṃ. Yena paccayena pana ūnaṃ, tadatthaṃ upanetuṃ vaṭṭati, ārāmo paṭijaggitabbo, vetanaṃ datvāpi jaggāpetuṃ vaṭṭati. Ye pana vetanaṃ labhitvā ārāmeveva geḥaṃ katvā vasantā rakkhanti, te ce āgatānaṃ bhikkhūnaṃ nāḷikerāṃ vā tālapakkaṃ vā denti, yaṃ tesaṃ saṅghena anuññātaṃ hoti “divase divase ettakaṃ nāma khādathā”ti, tadeva te dātuṃ labhanti, tato uttari tesaṃ dentānampi gahetuṃ na vaṭṭanti. Yo pana ārāmaṃ keṇiyā gahetvā saṅghassa catupaccayatthāya kappiyabhaṇḍameva deti, ayaṃ bahukampi dātuṃ labhati. Cetiyaṃ padīpatthāya vā khaṇḍaphullapaṭisaṅkharāṇatthāya vā dinnaārāmopi jaggitabbo, vetanaṃ datvāpi jaggāpetabbo. Vetanañca panettha cetiyasantakampi saṅghasantakampi dātuṃ vaṭṭati. Etampi ārāmaṃ vetanena tattheva vasitvā rakkhantānañca keṇiyā gahetvā kappiyabhaṇḍadāyakaṇaṃca tatthajātakaphaladānaṃ vuttanayeneva veditabbaṃ.

19. Dhammikarakkhaṃ yācanta atītaṃ anāgataṃ vā ārabbha odissa ācikkhituṃ na vaṭṭati. Atītañhi ārabbha atthi odissa ācikkhanā, atthi anodissa ācikkhanā, anāgataṃ ārabbhapi atthi odissa ācikkhanā, atthi anodissa ācikkhanā. Kathaṃ atītaṃ ārabbha odissa ācikkhanā hoti? Bhikkhūnaṃ vihāre gāmadārakā vā dhuttādayo vā ye keci anācāraṃ ācaranti, rukkaṃ vā chindanti, phalāphalaṃ vā haranti, parikkhāre vā acchindanti, bhikkhu vohārike upasaṅkamitvā “amhākaṃ vihāre idaṃ nāma kata”nti vadati. “Kenā”ti vutte “asukena ca asukena cā”ti ācikkhati. Evaṃ atītaṃ ārabbha odissa ācikkhanā hoti, sā na vaṭṭati. Tañce sutvā te vohārikā tesaṃ daṇḍaṃ karonti, sabbāṃ bhikkhusa gīvā hoti, “daṇḍaṃ gaṇhissantī”ti adhippāyepi sati gīvāyeva hoti. Sace pana “tassa daṇḍaṃ gaṇhathā”ti vadati, pañcamāsakamatte gahite pārājikaṃ hoti. “Kenā”ti vutte pana “asukena vattuṃ amhākaṃ na vaṭṭati, tumheveva jānissatha. Kevalaṃhi mayaṃ rakkhaṃ yācāma, taṃ no detha, avahaṭabhaṇḍaṃca āharāpethā”ti vattabbaṃ. Evaṃ anodissa ācikkhanā hoti, sā vaṭṭati. Evaṃ vutte sacepi te vohārikā kārake gavesitvā tesaṃ daṇḍaṃ karonti, sabbasāpateyyepi gahite bhikkhuno neva gīvā, na āpatti. Parikkhāraṃ harante disvā tesaṃ anattakāmatāya “coro coro”ti vattumpi na vaṭṭati. Evaṃ vuttepi hi yaṃ tesaṃ daṇḍaṃ karonti, sabbāṃ bhikkhuno gīvā hoti. Attano vacanakaraṃ pana “iminā me parikkhāro gahito, taṃ āharāpehi, mā cassa daṇḍaṃ karohī”ti vattuṃ vaṭṭati. Dāsādāsivāpiādīnampi atthāya aḍḍaṃ karonti ayaṃ akappiyaadḍo nāma, na vaṭṭati.

Kathaṃ anāgataṃ ārabbha odissa ācikkhanā hoti? Vuttanayeneva parehi anācārādīsu katesu bhikkhu vohārike evaṃ vadati “amhākaṃ vihāre idaṃcidaṃca karonti, rakkhaṃ no detha āyatiṃ akaraṇatthāyā”ti. “Kena evaṃ kata”nti vutte ca “asukena ca asukena cā”ti ācikkhati. Evaṃ anāgataṃ ārabbha odissa ācikkhanā hoti, sāpi na vaṭṭati. Tesañhi daṇḍe kate purimanayeneva sabbāṃ bhikkhusa gīvā, sesaṃ purimasadisameva. Sace vohārikā “bhikkhūnaṃ vihāre evarūpaṃ anācāraṃ karontānaṃ imaṃ nāma daṇḍaṃ karomā”ti bheriṃ carāpetvā āṇāya atitṭhamāne pariyesitvā daṇḍaṃ karonti, bhikkhuno neva gīvā, na āpatti. Vihārasīmāya rukkhādīni chindantānaṃ vāsipharasuādīni gahetvā pāsāṇehi koṭṭenti, na vaṭṭati. Sace dhārā

bhijjati, kārāpetvā dātabbā. Upadhāvitvā tesam parikkhāre gaṇhanti, tampi na kātabbam. Lahuparivattañhi cittaṃ, theyyacetanāya uppannāya mūlacchejjampi gaccheyya.

20. Uccāraṃ vā passāvaṃ vā saṅkāraṃ vā vighāsaṃ vā tirokuṭṭe vā tiropākāre vā chaḍḍetum vā chaḍḍāpetum vā na vaṭṭati. Cattāripi vatthūni ekapayogena chaḍḍentassa ekameva dukkaṭaṃ, pāṭekkaṃ chaḍḍentassa vatthugaṇanāya dukkaṭāni. Āṇattiyampi eseva nayo. Dantakaṭṭhachaḍḍanepi dukkaṭameva. Oloketvā vā avalaṇṇe vā uccārādīni chaḍḍentassa anāpatti. Yampi manussānaṃ upabhogaparibhogaṃ ropimaṃ khettaṃ hotu nāḷikerādiārāmo vā, tatthāpi yattha katthaci ropimaharitaṭṭhāne etāni vatthūni chaḍḍetum na vaṭṭati. Chaḍḍentassa purimanayeneva āpattibhedo veditabbo. Khetto vā ārāme vā nisīditvā bhuñjamāno ucchuādīni vā khādāmāno gacchanto ucchiṭṭhodakacalakādīni haritaṭṭhāne chaḍḍeti, antamaso udakaṃ pivitvā matthakacchinnanāḷikerampi chaḍḍeti, dukkaṭaṃ. Kasitaṭṭhāne nikkhittabīje añkure utṭhitepi avuṭṭhitepi dukkaṭameva. Anikkhittabījesu pana khettaṇṇādīsu vā asaṇṇjātaropimesu khettaṃariyādādīsu vā chaḍḍetum vaṭṭati, manussānaṃ kacavarachaḍḍanaṭṭhānepi vaṭṭati. Manussesu sassam uddharitvā gatesu chaḍḍitakhettaṃ nāma hoti, tattha vaṭṭati. Yattha pana “lāyitampi pubbaṇṇādi puna utṭhahissatī”ti rakkhanti, tattha na vaṭṭati.

21. “Na, bhikkhave, nahāyamānena bhikkhunā rukkhe kāyo ugghaṃsetabbo, yo ugghaṃseyya, āpatti dukkaṭassā”ti vacanato nahāyantena rukkhe vā nahānatitthe nikhanitvā ṭhapitaṭṭhambhe vā itṭhakasilādārukuṭṭānaṃ aññatarasmim kuṭṭe vā kāyo na ghaṃsetabbo.

“Na, bhikkhave, aṭṭāne nahāyitabbam, yo nahāyeyya, āpatti dukkaṭassā”ti vacanato aṭṭānepi nahāyitum na vaṭṭati. Aṭṭānaṃ nāma rukkhaṃ phalaṃ viya tacchetvā aṭṭhapadākārena rājiyo chinditvā nahānatitthe nikhananti, tattha cuṇṇāni ākiritvā manussā kāyaṃ ghaṃsanti.

“Na, bhikkhave, gandhabbahatthakena nahāyitabbam, yo nahāyeyya, āpatti dukkaṭassā”ti vacanato nahānatitthe ṭhapitena dārumayahatthena cuṇṇāni gahetvā manussā sarīraṃ ghaṃsanti, tena nahāyitum na vaṭṭati.

“Na, bhikkhave, kuruvindakasuttiyā nahāyitabbam, yo nahāyeyya, āpatti dukkaṭassā”ti vacanato kuruvindakasuttiyāpi nahāyitum na vaṭṭati. Kuruvindakasutti nāma kuruvindakapāsāṇacuṇṇāni lākhāya bandhitvā katagulīkakaḷāpako vuccati, yaṃ ubhosu antesu gahetvā sarīraṃ ghaṃsanti.

“Na, bhikkhave, viggayha parikammaṃ kārāpetabbam, yo kārāpeyya, āpatti dukkaṭassā”ti vacanato aññamaññaṃ sarīrena ghaṃsitum na vaṭṭati.

“Na, bhikkhave, mallakena nahāyitabbam, yo nahāyeyya, āpatti dukkaṭassa. Anujānāmi, bhikkhave, gilānassa akatamallaka”nti vacanato makaradaṇḍake chinditvā mallakamūlasaṇṭhānena kataṃ “mallaka”nti vuccati, idaṃ gilānassapi na vaṭṭati. Akatamallakaṃ nāma dante acchinditvā kataṃ, idaṃ agilānassa na vaṭṭati, itṭhakakhaṇḍaṃ pana kapālakhaṇḍaṃ vā vaṭṭati.

“Anujānāmi, bhikkhave, ukkāsiṃ puthupāṇika”nti vacanato ukkāsiṃ puthupāṇikaṇca vaṭṭati. Ukkāsiṃ nāma vatthavaṭṭi, tasmā nahāyantassa yassa kassaci nahānasāṭakavaṭṭiyā piṭṭhiṃ ghaṃsitum vaṭṭati. Puthupāṇikanti hatthaparikammaṃ vuccati, tasmā sabbesaṃ hatthena piṭṭhiparikammaṃ kātum

vaṭṭati.

Idaṃ panettha nahānavattaṃ - udakatitthaṃ gantvā yattha vā tattha vā cīvaram nikkhipitvā vegena ṭhitakeneva na otaritabbaṃ, sabbadisā pana oloketvā vivittabhāvaṃ ṇatvā khāṇugumbalatādīni vavatthapetvā tikkhattuṃ ukkāsitvā avakujja ṭhitena uttarāsaṅgacīvaram apanetvā pasāretabbaṃ, kāyabandhanaṃ mocetvā cīvarapiṭṭheyyeva ṭhapetabbaṃ. Sace udakasāṭikā natthi, udakante ukkuṭikaṃ nisīditvā nivāsanaṃ mocetvā sace ninnaṭṭhānaṃ atthi, ātape pasāretabbaṃ. No ce atthi, saṃharitvā ṭhapetabbaṃ. Otarantena saṅikaṃ nābhippamāṇamattaṃ otarivā vīciṃ anuṭṭhapentena saddaṃ akarontena nivattitvā āgatadisābhimukhena nimujjitabbaṃ, evaṃ cīvaram rakkhitaṃ hoti. Ummujjantenapi saddaṃ akarontena saṅikaṃ ummujjitvā nahānapariyosāne udakante ukkuṭikena nisīditvā nivāsanaṃ parikkhipitvā utṭhāya suparimaṇḍalaṃ nivāsetvā kāyabandhanaṃ bandhitvā cīvaram pārupitvāva ṭhātabbaṃ.

22. “Na, bhikkhave, vallikā dhāretabbā... na pāmaṅgo dhāretabbo... na kaṇṭhasuttakaṃ dhāretabbaṃ... na kaṭisuttakaṃ dhāretabbaṃ... na ovaṭṭikaṃ dhāretabbaṃ... na kāyūraṃ dhāretabbaṃ... na hatthābharaṇaṃ dhāretabbaṃ... na aṅgulimuddikā dhāretabbā, yo dhāreyya, āpatti dukkaṭassa”ti vacanato kaṇṇapiḷandhanādi yaṃ kiñci ābharaṇaṃ na vaṭṭati. Tattha vallikāti kaṇṇato nikkhantamuttolambakādīnaṃ etaṃ adhivacanaṃ. Na kevalaṅca vallikā eva, yaṃ kiñci kaṇṇapiḷandhanaṃ antamaso tālapaṇṇampi na vaṭṭati. Pāmaṅganti yaṃ kiñci palambakasuttaṃ. Kaṇṭhasuttakanti yaṃ kiñci gīvūpagaṃ ābharaṇaṃ. Kaṭisuttakanti yaṃ kiñci kaṭipīḷandhanaṃ, antamaso suttatantumattampi. Ovaṭṭikanti valayaṃ. Kāyūrādīni pākaṭāneva.

23. “Na, bhikkhave, dīghā kesā dhāretabbā, yo dhāreyya, āpatti dukkaṭassa. Anujānāmi, bhikkhave, dvemāsikaṃ vā duvaṅgulaṃ vā”ti vacanato sace kesā antodvemāse dvaṅgulaṃ pāpuṇanti, antodvemāseyyeva chinditabbā, dvaṅgulehi atikkāmetuṃ na vaṭṭati. Sacepi na dīghā, dvemāsato ekadivasampi atikkāmetuṃ na labhatiyeva. Ubhayathāpi ukkaṭṭhaparicchedova vutto, tato oraṃ pana na vaṭṭanabhāvo nāma natthi.

“Na, bhikkhave, kattarikāya kesā chedāpetabbā, yo chedāpeyya, āpatti dukkaṭassa. Anujānāmi, bhikkhave, ābādhapaccayā kattarikāya kese chedāpetu”nti vacanato ābādhaṃ vinā kattarikāya kese chedāpetuṃ na vaṭṭati.

“Na, bhikkhave, kocchena kesā osaṇṭhetabbā... na phaṇakena kesā osaṇṭhetabbā... na hatthaphaṇakena kesā osaṇṭhetabbā... na sitthatelakena kesā osaṇṭhetabbā... na udakatelakena kesā osaṇṭhetabbā, yo osaṇṭheyya, āpatti dukkaṭassa”ti vacanato maṇḍanatthāya kocchādīhi kesā na osaṇṭhetabbā, uddhalomena pana anulomanipātanatthaṃ hatthaṃ temetvā sīsaṃ puñchitabbaṃ, uṇhābhitattarajasirānampi allahatthena puñchituṃ vaṭṭati.

24. “Na, bhikkhave, ādāse vā udakapatte vā mukhanimittaṃ oloketabbaṃ, yo olokeyya, āpatti dukkaṭassa. Anujānāmi, bhikkhave, ābādhapaccayā ādāse vā udakapatte vā mukhanimittaṃ oloketu”nti vacanato ābādhaṃ vinā ādāse vā udakapatte vā mukhaṃ na oloketabbaṃ. Ettha ca kaṃsapattādīni yesu mukhanimittaṃ paññāyati, sabbāni ādāsasaṅkhameva gacchanti, kañjiyādīni ca udakapattasaṅkhameva. Tasmā yattha katthaci oloketassa dukkaṭaṃ.

Ābādhapaccayā pana “sañchavi nu kho me vaṇo, udāhu na tāvā”ti jānanattham vaṭṭati, “jiṇṇo nu khomhi, no”ti evaṃ āyusañkhāram olokanatthampi vaṭṭatīti vuttam.

“Na, bhikkhave, mukham ālīmpitabbam... na mukham ummadditabbam... na mukham cuṇṇetabbam... na manosilikāya mukham lañchetabbam... na aṅgarāgo kātabbo... na mukharāgo kātabbo... na aṅgarāgamukharāgo kātabbo, yo kareyya, āpatti dukkaṭassa. Anujānāmi, bhikkhave, ābādhapaccayā mukham ālīmpitu”nti vacanato ābādam vinā mukhaviḷimbanādi na kātabbam.

25. “Na, bhikkhave, naccam vā gītam vā vāditaṃ vā dassanāya gantabbam, yo gaccheyya, āpatti dukkaṭassā”ti vacanato naccādiṃ dassanāya na gantabbam. Ettha ca naccanti naṭṭādayo vā naccantu soṇḍā vā antamaso morasūvamakkaṭādayopi, sabbametaṃ naccameva, tasmā antamaso moranaccampi dassanāya gacchantassa dukkaṭam. Sayampi naccantassa vā naccāpentassa vā dukkaṭameva. Gītanti naṭṭādīnam vā gītam hotu ariyānam parinibbānakāle ratanattayaguṇūpasañhitam sādhuḷītagītam vā asaṇṇatabhikkhūnam dhammabhāṇakagītam vā antamaso dantagītampi, “yaṃ gāyissāmā”ti pubbabhāge okūjantā karonti, sabbametaṃ gītameva, sayam gāyantassapi gāyāpentassapi dukkaṭameva.

“Pañcime, bhikkhave, ādīnavā āyatakaṇa gītassarena dhammaṃ gāyantassa. Attanāpi tasmim sare sārājati, parepi tasmim sare sārājanti, gahapatikāpi ujjhāyanti, sarakuttimpī nikāmayamānassa samādhissa bhaṅgo hoti, pacchimā janatā diṭṭhānugatiṃ āpajjati. Ime kho, bhikkhave, pañca ādīnavā āyatakaṇa gītassarena dhammaṃ gāyantassa. Na, bhikkhave, āyatakaṇa gītassarena dhammo gāyitabbo, yo gāyeyya, āpatti dukkaṭassā”ti -

Vacanato āyatakaṇa gītassarena dhammopi na gāyitabbo.

Āyatako nāma gītassaro taṃ taṃ vattaṃ bhinditvā akkharāni vināsetvā pavatto. Dhamme pana suttantavattaṃ nāma atthi, jātakavattaṃ nāma atthi, gāthāvattaṃ nāma atthi, taṃ vināsetvā atidīghaṃ kātuṃ na vaṭṭati, caturassena vattena parimaṇḍalāni padabyañjanāni dassetabbāni. “Anujānāmi, bhikkhave, sarabhañña”nti vacanato pana sarena dhammaṃ bhaṇitum vaṭṭati. Sarabhañña kira taraṅgavattadhotakavattagalitavattādīni dvattiṃsa vattāni atthi, tesu yaṃ icchatī, taṃ kātuṃ labhati. Sabbesaṃ padabyañjanaṃ avināsetvā vikāraṃ akatvā samaṇasārūpena caturassena nayena pavattanaṃyeva lakkhaṇaṃ.

Vāditaṃ nāma tantibaddhādivādanīyabhaṇḍaṃ vāditaṃ vā hotu kuṭabherivāditaṃ vā antamaso udakabherivāditaṃ, sabbametaṃ na vaṭṭati. Yaṃ pana niṭṭhubhanto vā sāsāṅke vā ṭhito accharikaṃ vā phoṭeti, paṇiṃ vā paharati, tattha anāpatti, sabbaṃ antarārāme ṭhitassa passato anāpatti, passissāmīti vihārato vihāraṃ gacchantassa āpattiyeva. Āsanāsālāyaṃ nisinnō passati, anāpatti. Passissāmīti utṭahitvā gacchato āpatti, vīthiyaṃ ṭhatvā gīvaṃ parivattetvā passatopi āpattiyeva. Salākabhattādīnaṃ vā atthāya aññaṇa vā kenaci karaṇīyena gantvā gataṭṭhāne passati vā suṇāti vā, anāpatti. Āpadāsu tādisena upaddavena upadduto samajjaṭṭhānaṃ pavisati, evaṃ pavisitvā passantassa suṇantassa vā anāpatti. “Cetiyaṃ upahāraṃ detha upāsakā”ti vattumpi, “tumhākaṃ cetiyaṃ upahāraṃ karomā”ti vutte sampaṭicchitumpi na labhati. “Tumhākaṃ cetiyaṃ upaṭṭhānaṃ karomā”ti vutte pana “upaṭṭhānakaraṇaṃ nāma sundara”nti vattum vaṭṭati.

26. “Na, bhikkhave, attano aṅgajātaṃ chetabbaṃ, yo chindeyya, āpatti thullaccayassā”ti vacanato aṅgajātaṃ chindantassa thullaccayaṃ, aññaṃ pana kaṇṇanāsāṅguliādiṃ yaṃ kiñci chindantassa tādisaṃ vā dukkhaṃ uppādentassa dukkaṭaṃ. Ahikīṭadaṭṭhādīsu pana aññābādhapaccayā vā lohitaṃ vā mocentassa chindantassa vā anāpatti.

27. “Na, bhikkhave, gihīnaṃ uttarimanussadhammaṃ iddhipāṭihāriyaṃ dassetabbaṃ, yo dasseyya, āpatti dukkaṭassā”ti vacanato gihīnaṃ vikubbaniddhiṃ dassetuṃ na vaṭṭati, adhiṭṭhāniddhi pana appaṭikkhittā.

28. “Na, bhikkhave, sovaṇṇamayo patto dhāretabbo...pe... na rūpiyamayo...pe... na maṇimayo...pe... na veḷuriyamayo...pe... na phalikamayo...pe... na kaṃsamayo...pe... na kācamayo...pe... na tipumayo...pe... na sīsamayo...pe... na tambalohamayo patto dhāretabbo, yo dhāreyya, āpatti dukkaṭassā”ti vacanato suvaṇṇamayādipatto na vaṭṭati. Sacepi gihī bhattagge suvaṇṇataṭṭikādīsu byañjanaṃ katvā upanāmenti, āmasitumpi na vaṭṭati. Phalikamayakācamayakaṃsamayāni pana taṭṭikādīni bhājanāni puggalikaparibhogeneva na vaṭṭanti, saṅghikaparibhogena vā gihivikaṭāni vā vaṭṭanti. Tambalohamayopi pattoyeva na vaṭṭati, thālakaṃ pana vaṭṭati. “Anujānāmi, bhikkhave, dve patte ayopattaṃ mattikāpatta”nti dveyeva ca pattā anuññātā.

“Na, bhikkhave, tumbakaṭāhe piṇḍāya caritabbaṃ, yo careyya, āpatti dukkaṭassā”ti vacanato lābukaṭāhaṃ pariharituṃ na vaṭṭati, taṃ labhitvā pana tāvakālikaṃ paribhuñjitūṃ vaṭṭati. Ghaṭikaṭāhepi eseva nayo.

“Na, bhikkhave, chavasīsapatto dhāretabbo, yo dhāreyya, āpatti dukkaṭassā”ti vacanato chavasīsamayopi patto na vaṭṭati.

“Anujānāmi, bhikkhave, pattādhāraka”nti vacanato bhūmidārudaṇḍavaalavettādīhi kate bhūmiādhārake dārudaṇḍādhārake ca pattāṃ ṭhapetuṃ vaṭṭati. Ettha ca “bhūmiādhārake tayo daṇḍādhārake dve patte uparūpari ṭhapetuṃ vaṭṭatī”ti kurundiyaṃ vuttaṃ. Mahāaṭṭhakathāyaṃ pana vuttaṃ “bhūmiādhārake tiṇṇaṃ pattānaṃ anokāso, dve ṭhapetuṃ vaṭṭati. Dāruādhārakadaṇḍādhārakesupi susajjitesu eseva nayo. Bhamakoṭṭisadiso pana dāruādhārako tīhi daṇḍakehi baddho, daṇḍādhārako ca ekassapi pattassa anokāso, tattha ṭhapetvāpi hatthena gahetvāva nisīditabbaṃ, bhūmiyaṃ pana nikkujjivā ekameva ṭhapetabba”nti.

“Na, bhikkhave, miḍḍhante patto nikkhipitabbo, yo nikkhipeyya, āpatti dukkaṭassā”ti vacanato ālindakamiḍḍhikādīnaṃ ante ṭhapetuṃ na vaṭṭati. Sace pana parivattetvā tattheva patiṭṭhāti, evarūpāya vitthiṇṇāya miḍḍhikāya ṭhapetuṃ vaṭṭati.

“Na, bhikkhave, paribhaṇḍante patto nikkhipitabbo, yo nikkhipeyya, āpatti dukkaṭassā”ti vacanato bāhirapasse katāya tanukamiḍḍhikāya antepi eseva nayo. “Anujānāmi, bhikkhave, coḷaka”nti vacanato coḷakaṃ pattharivā tattha ṭhapetuṃ vaṭṭati. Tasmiṃ pana asati kaṭasārake vā taṭṭikāya vā mattikāya vā paribhaṇḍakatāya bhūmiyā yattha na dussati, tathārūpāya vālikāya vā ṭhapetuṃ vaṭṭati. Paṃsurajādisu pana kharabhūmiyaṃ vā ṭhapentassa dukkaṭaṃ.

“Na, bhikkhave, patto laggetabbo, yo laggeyya, āpatti dukkaṭassā”ti vacanato nāgadantādīsu yattha katthaci laggetuṃ na vaṭṭati, cīvaravaṃsepi bandhitvā ṭhapetuṃ na vaṭṭati.

“Na, bhikkhave, mañce patto nikkhipitabbo, yo nikkhipeyya, āpatti dukkaṭassā”ti vacanato bhaṇḍakaṭṭhapanatthameva vā kataṃ hotu nisīdanasayanattham vā, yattha katthaci mañce vā piṭhe vā ṭhapentassa dukkaṭam, aññena pana bhaṇḍakena saddhiṃ bandhitvā ṭhapetum, aṇaniyaṃ bandhitvā olambitum vā vaṭṭati, bandhitvāpi upari ṭhapetum na vaṭṭatiyeva. Sace pana mañco vā piṭham vā ukkhipitvā cīvaravaṃsādīsu aṭṭakacchannena ṭhapitaṃ hoti, tattha ṭhapetum vaṭṭati. Aṃsavaṭṭanakena aṃsakūṭe laggetvā aṅke ṭhapetum vaṭṭati, chatte bhattapūropi aṃsakūṭe laggitapattopi ṭhapetum na vaṭṭati. Bhaṇḍakena pana saddhiṃ bandhitvā aṭṭakaṃ katvā vā ṭhapite yo koci ṭhapetum vaṭṭati.

“Na, bhikkhave, pattahatthena kavāṭam paṇāmetabbaṃ, yo paṇāmeyya, āpatti dukkaṭassā”ti vacanato pattahatthena kavāṭam na paṇāmetabbaṃ. Ettha ca na kevalaṃ yassa patto hatthe, so eva pattahattho. Na kevalaṅca kavāṭameva paṇāmetum na labhati, apica kho pana hatthe vā piṭṭhipāde vā yattha yatthaci sarīrāvayave pattasmiṃ sati hatthena vā pādena vā sīsena vā yena kenaci sarīrāvayavena kavāṭam vā paṇāmetum ghaṭikaṃ vā ukkhipitum sūciṃ vā kuñcikāya avāpuritum na labhati, aṃsakūṭe pana pattaṃ laggetvā yathāsukhaṃ avāpuritum labhati.

“Na, bhikkhave, calakāni vā aṭṭhikāni vā ucchiṭṭhodakaṃ vā pattena nīharitabbaṃ, yo nīhareyya, āpatti dukkaṭassā”ti vacanato calakādīni pattena nīharitum na vaṭṭati. Ettha ca calakānīti cabbetvā apavidhāmisāni. Aṭṭhikānīti macchamaṃsaaakāni. Ucchiṭṭhodakanti mukhavikkhālītodakaṃ. Etesu yaṃ kiñci pattena nīharantassa dukkaṭam. Pattaṃ paṭiggahaṃ katvā hatthaṃ dhovitumpi na labhati. Hatthadhotapādadhotaudakampi patte ākirivā nīharitum na vaṭṭati, anucchiṭṭhaṃ suddhapattaṃ ucchiṭṭhahatthena gaṇhitum na vaṭṭati, vāmahatthena panettha udakaṃ āsiñcitvā ekaṃ udakagaṇḍusaṃ gahetvā ucchiṭṭhahatthena gaṇhitum vaṭṭati. Ettāvatāpi hi so ucchiṭṭhapatto hoti, hatthaṃ pana bahiudakena vikkhāletvā gahetum vaṭṭati. Macchamaṃsaphalāphalādīni ca khādanto yaṃ tattha aṭṭhiṃ vā calakaṃ vā chaḍḍetukāmo hoti, taṃ patte ṭhapetum na labhati. Yaṃ pana paṭikhāditukāmo hoti, taṃ patte ṭhapetum labhati. Aṭṭhikakaṇṭakādīni tattheva katvā hatthena luñcitvā khāditum vaṭṭati. Mukhato nīhaṭaṃ pana yaṃ kiñci puna khāditukāmo patte ṭhapetum na labhati, siṅgiveranālīkerakhaṇḍādīni ḍaṃsitvā puna ṭhapetum labhati.

29. “Na ca, bhikkhave, sabbapaṃsukūlikena bhavitabbaṃ, yo bhaveyya, āpatti dukkaṭassā”ti vacanato sabbapaṃsukūlikena na bhavitabbaṃ. Ettha pana cīvaraṅca mañcapīṭhaṅca paṃsukūlaṃ vaṭṭati, ajjhoharaṇiyaṃ pana dinnameva gahetabbaṃ.

30. “Na, bhikkhave, addhānamaggappaṭipannena bhikkhunā parissāvanam yāciyamānena na dātabbaṃ, yo na dadeyya, āpatti dukkaṭassā”ti vacanato aparissāvanakassa yācamānassa parissāvanam adātum na vaṭṭati. Yo pana attano hatthe parissāvane vijjamānepi yācati, tassa na akāmā dātabbaṃ.

“Na ca, bhikkhave, aparissāvanakena bhikkhunā addhānamaggo paṭipajjitabbo, yo paṭipajjeyya, āpatti dukkaṭassā”ti vacanato aparissāvanakena maggo na gantabbo. Sacepi na hoti parissāvanam vā dhammakaraṇam vā, saṅghāṭikaṇṇo adhiṭṭhātabbo “iminā parissāvetvā pivissāmī”ti.

“Anujānāmi, bhikkhave, daṇḍaparissāvana”nti vacanato daṇḍaparissāvanampi vaṭṭati. Daṇḍaparissāvanam nāma yattha rajakānam khāraparissāvanam viya catūsu

pādesu baddhanisṣeṇikāya sātakaṃ bandhitvā majjhe daṇḍake udakaṃ āsiṅcanti, taṃ ubhoṇi koṭṭhāse pūretvā parissāvati.

“Anujānāmi, bhikkhave, ottharaka”nti vacanato ottharakaṃ parissāvanampi vaṭṭati. Ottharakaṃ nāma yaṃ udaye ottharivā ghaṭakena udakaṃ gaṇhanti, tañhi catūsu daṇḍakesu vatthaṃ bandhitvā udaye cattāro khāṇuke nikhanitvā tesu bandhitvā sabbapariyante udakato mocetvā majjhe ottharivā ghaṭena udakaṃ gaṇhanti.

31. “Na, bhikkhave, naggena naggo abhivādetabbo, yo abhivādeyya, āpatti dukkaṭassā”ti ādivacanato na naggena naggo abhivādetabbo, na naggena abhivādetabbaṃ, na naggena naggo abhivādāpetabbo, na naggena abhivādāpetabbaṃ, na naggena naggassa parikammaṃ kātappaṃ, na naggena naggassa dātappaṃ, na naggena paṭiggahetabbaṃ, na naggena khādītappaṃ, na naggena bhuñjītappaṃ, na naggena sāyītappaṃ, na naggena pātappaṃ.

“Anujānāmi, bhikkhave, tisso paṭicchādiyo jantāgharapaṭicchādiṃ udakapaṭicchādiṃ vatthapaṭicchādi”nti vacanato tisso paṭicchādiyo vaṭṭanti. Ettha ca jantāgharapaṭicchādi udakapaṭicchādi ca parikammaṃ karontasseva vaṭṭati, sesesu abhivādanādīsu na vaṭṭati. Vatthapaṭicchādi pana sabbakammesu vaṭṭati.

32. “Na, bhikkhave, pupphābhikkheṇesū sayanesu sayītappaṃ, yo saseyya, āpatti dukkaṭassā”ti vacanato pupphehi santhatesu sayanesu na sayītappaṃ, gandhagandhaṃ pana gahetvā kavāṭe pañcaṅguliṃ dātuṃ vaṭṭati pupphaṃ gahetvā vihāre ekamantaṃ nikkhipituṃ.

33. “Na, bhikkhave, āsittakūpadhāne bhuñjītappaṃ, yo bhuñjeyya, āpatti dukkaṭassā”ti vacanato āsittakūpadhāne ṭhapetvā na bhuñjītappaṃ. Āsittakūpadhānanti tambalohena vā rajatena vā katāya peḷāya etaṃ adhivacanaṃ, paṭikkhittattā pana dārumayāpi na vaṭṭati.

34. “Anujānāmi, bhikkhave, maḷorika”nti vacanato maḷorikāya ṭhapetvā bhuñjituṃ vaṭṭati. Maḷorikāti daṇḍādhārako vuccati. Yaṭṭhiādhārakapaṇṇādhārakapacchikapīṭhādīnipi ettheva pavīṭṭhāni. Ādhārakasaṅkhepagamanato hi paṭṭhāya chiddaṃ viddhampi aviddhampi vaṭṭatiyeva.

35. “Na, bhikkhave, ekabhājane bhuñjītappaṃ, yo bhuñjeyya, āpatti dukkaṭassā”ti ādivacanato na ekabhājane bhuñjītappaṃ, na ekathālake pātappaṃ. Sace pana eko bhikkhu bhājanato phalaṃ vā pūpaṃ vā gahetvā gacchati, tasmīṃ apagata itarassa sesakaṃ bhuñjituṃ vaṭṭati, itarassapi tasmīṃ khīṇe puna gahetuṃ vaṭṭati.

“Na, bhikkhave, ekamañce tuvaṭṭītappaṃ, yo tuvaṭṭeyya, āpatti dukkaṭassā”ti ādivacanato na ekamañce nipajjītappaṃ, na ekattharaṇe nipajjītappaṃ. Vavatthānaṃ pana dassetvā majjhe kāsāvaṃ vā kattarayaṭṭhiṃ vā antamaso kāyabandhanampi ṭhapetvā nipajjantānaṃ anāpatti. Ekapāvuraṇehi ekattharaṇapāvuraṇehi ca na nipajjītappaṃ. Ekaṃ attharaṇaṃceva pāvuraṇaṃca etesanti ekattharaṇapāvuraṇā. Saṃhārimānaṃ pāvārattharaṇakaṭasārakādīnaṃ ekaṃ antaṃ attharivā ekaṃ pārūpitvā nipajjantānametaṃ adhivacanaṃ.

36. “Na, bhikkhave, celappaṭikā akkamitabbā, yo akkameyya, āpatti dukkaṭassā”ti vacanato na celasanthāro akkamitabbo, “anujānāmi, bhikkhave, gihīnaṃ maṅgalatthāya yāciyamānena celappaṭikaṃ akkamitu”nti vacanato pana kāci itthī

apagatagabbhā vā hoti garugabbhā vā, evarūpesu tñānesu maṅgalatthāya yāciyamānena akkamituṃ vaṭṭati. “Anujānāmi, bhikkhave, dhotapādakam akkamitu”nti vacanato pādadhovanatthāne dhotēhi pādehi akkamanatthāya atthatapaccattharaṇaṃ akkamituṃ vaṭṭati.

37. “Na, bhikkhave, katakam paribhuñjitabbaṃ, yo paribhuñjeyya, āpatti dukkaṭassa”ti vacanato katakam na vaṭṭati. Katakam nāma padumaṇṇikākāraṃ pādaghaṃsanatthaṃ kaṇṭake utthāpetvā kataṃ. Taṃ vaṭṭaṃ vā hotu caturassādibhedaṃ vā, bāhulikānuyogattā paṭikkhittameva, neva paṭiggahetuṃ, na paribhuñjituṃ vaṭṭati. “Anujānāmi, bhikkhave, tisso pādaghaṃsaniyo sakkharaṃ kathalaṃ samuddapheṇaka”nti vacanato sakkharādīhi pādaghaṃsanaṃ vaṭṭati. Sakkharāti pāsāṇo vuccati, pāsāṇapheṇakopi vaṭṭatiyeva.

38. “Na, bhikkhave, cāmaribījaṇī dhāretabbā, yo dhāreyya, āpatti dukkaṭassa”ti vacanato cāmarivālehi katabījaṇī na vaṭṭati. “Anujānāmi, bhikkhave, makasabījaṇiṃ. Anujānāmi bhikkhave tisso bījaṇiyo vākamayaṃ usīramayaṃ morapiñchamayaṃ. Anujānāmi, bhikkhave, vidhūpanaṇca tālavaṇṭaṇcā”ti vacanato makasabījaṇīdi vaṭṭati. Tattha vidhūpananti bījaṇī vuccati. Tālavaṇṭaṃ pana tālapaṇṇehi vā kataṃ hotu veḷudantavilīvehi vā morapiñchehi vā cammavikatīhi vā, sabbaṃ vaṭṭati. Makasabījaṇī dantamayavisāṇamayadaṇḍakāpi vaṭṭati. Vākamayaṃ bījaṇiyā ketakapārohakuntālapaṇṇādimayāpi saṅgahitā.

39. “Na, bhikkhave, chattaṃ dhāretabbā, yo dhāreyya, āpatti dukkaṭassa. Anujānāmi, bhikkhave, gilānassa chatta”nti vacanato agilānena chattaṃ na dhāretabbā. Yassa pana kāyaḍāho vā pittaḥko vā hoti cakkhu vā dubbalaṃ, añño vā koci ābādho vinā chattaṇa uppajjati, tassa gāme vā araṇṇe vā chattaṃ vaṭṭati. Vasse pana cīvaraguttatthampi vā lamigacorabhayesu attaguttatthampi vaṭṭati, ekapaṇṇacchattaṃ pana sabbattheva vaṭṭati. “Anujānāmi, bhikkhave, agilānenapi ārāme ārāmūpacāre chattaṃ dhāretu”nti vacanato pana agilānassapi ārāmaārāmūpacāresu chattaṃ dhāretuṃ vaṭṭati.

40. “Na, bhikkhave, dīghā nakhā dhāretabbā, yo dhāreyya, āpatti dukkaṭassa. Anujānāmi, bhikkhave, maṃsappamaṇena nakhaṃ chinditu”nti vacanato dīghā nakhā chinditabbā. “Na, bhikkhave, vīsatiṃ matthaṃ kārāpetabbā, yo kārāpeyya, āpatti dukkaṭassa. Anujānāmi, bhikkhave, malamattaṃ apakaḍḍhitu”nti vacanato vīsatiṃ nakhe likhitamatthe kārāpetuṃ na vaṭṭati, nakhato malamattaṃ pana apakaḍḍhituṃ vaṭṭati.

“Na, bhikkhave, sambādhe lomaṃ saṃharāpetabbā, yo saṃharāpeyya, āpatti dukkaṭassa. Anujānāmi, bhikkhave, ābādhapaccayā sambādhe lomaṃ saṃharāpetu”nti vacanato gaṇḍavaṇḍādiābādhaṃ vinā sambādhe lomaṃ saṃharāpetuṃ na vaṭṭati. “Na, bhikkhave, dīghaṃ nāsikālomaṃ dhāretabbā, yo dhāreyya, āpatti dukkaṭassa”ti vacanato saṇḍāsena nāsikālomaṃ saṃharāpetuṃ vaṭṭati. Sakkharādīhi nāsikālomaṃ gāhāpanepi āpatti natthi, anurakkhaṇatthaṃ pana “anujānāmi, bhikkhave, saṇḍāsa”nti saṇḍāso anuññāto. “Na, bhikkhave, palitaṃ gāhāpetabbā, yo gāhāpeyya, āpatti dukkaṭassa”ti vacanato palitaṃ gāhāpetuṃ na vaṭṭati. Yaṃ pana bhamukāya vā nalāṭe vā dāṭhikāya vā uggantvā bībhaccaṃ hutvā tṭitaṃ, tādisaṃ lomaṃ palitaṃ vā apalitaṃ vā gāhāpetuṃ vaṭṭati.

41. “Na, bhikkhave, akāyabandhanena gāmo pavisitabbo, yo paviseyya, āpatti dukkaṭassa”ti vacanato akāyabandhanena gāmo na pavisitabbo, abandhitvā

nikkhamantena yattha sarati, tattha bandhitabbaṃ. “Āsanasālāya bandhissāmī”ti gantum vaṭṭati, saritvā yāva na bandhati, na tāva piṇḍāya caritabbaṃ.

42. “Na, bhikkhave, gihinivatthaṃ nivāsetabbaṃ, yo nivāseyya, āpatti dukkaṭassā”ti ādivacanato hatthisoṇḍādivasena gihinivatthaṃ na nivāsetabbaṃ, setapaṭapārutādivasena na gihipārutaṃ pārupitabbaṃ, mallakammakarādayo viya kacchaṃ bandhitvā na nivāsetabbaṃ. Evaṃ nivāsetuṃ gilānassapi maggappaṭipannassapi na vaṭṭati. Yampi maggaṃ gacchantā ekaṃ vā dve vā koṇe ukkhipitvā antaravāsakassa upari lagganti, anto vā ekaṃ kāsāvaṃ tathā nivāsetvā bahi aparaṃ nivāseṇti, sabbāṃ na vaṭṭati. Gilāno pana antokāsāvassa ovaṭṭikaṃ dassetvā aparaṃ upari nivāsetuṃ labhati, agilānena dve nivāsentena saṇuṇaṃ katvā nivāsetabbāni.

43. “Na, bhikkhave, ubhatokājaṃ haritabbaṃ, yo hareyya, āpatti dukkaṭassā”ti vacanato ubhatokājaṃ harituṃ na vaṭṭati. “Anujānāmi, bhikkhave, ekatokājaṃ antarākājaṃ sīsabhāraṃ khandhabhāraṃ kaṭibhāraṃ olambaka”nti vacanato ekatokājādiṃ harituṃ vaṭṭati.

44. “Na, bhikkhave, dīghaṃ dantakaṭṭhaṃ khāditabbaṃ, yo khādeyya, āpatti dukkaṭassā”ti vacanato na dīghaṃ dantakaṭṭhaṃ khāditabbaṃ. “Anujānāmi, bhikkhave, aṭṭhaṅgulaparamaṃ dantakaṭṭhaṃ. Anujānāmi, bhikkhave, caturaṅgulapacchimaṃ dantakaṭṭha”nti vacanato manussānaṃ pamāṇaṅgulaṇa aṭṭhaṅgulaparamaṃ caturaṅgulapacchimaṇca dantakaṭṭhaṃ khāditabbaṃ.

45. “Na, bhikkhave, rukkho abhiruhitabbo, yo abhiruheyya, āpatti dukkaṭassa. Anujānāmi, bhikkhave, sati karaṇīye porisaṃ rukkhaṃ abhiruhituṃ āpadāsu yāvadattha”nti vacanato na rukkhaṃ abhiruhitabbaṃ, sukkhakaṭṭhagahaṇādikicce pana sati purisappamāṇaṃ abhiruhituṃ vaṭṭati. Āpadāsūti vālamigādayo vā disvā maggamūlho vā disā oloketukāmo hutvā davadāhaṃ vā udakoghaṃ vā āgacchantāṃ disvā atiuccampi rukkhaṃ ārohituṃ vaṭṭati.

46. “Na, bhikkhave, buddhavacanaṃ chandaso āropetabbaṃ, yo āropeyya, āpatti dukkaṭassa. Anujānāmi, bhikkhave, sakāya niruttiyā buddhavacanaṃ pariyāpuṇitu”nti vacanato vedaṃ viya buddhavacanaṃ sakkaṭabhāsāya vācanāmaggaṃ ārocetuṃ na vaṭṭati, sakāya pana māgadhikāya niruttiyā pariyāpuṇitabbaṃ.

47. “Na, bhikkhave, lokāyataṃ pariyāpuṇitabbaṃ, yo pariyāpuṇeyya, āpatti dukkaṭassā”ti ādivacanato lokāyatasaṅkhātāṃ “sabbāṃ ucchiṭṭhaṃ, sabbāṃ anucchiṭṭhaṃ, seto kāko, kāḷo bako iminā ca iminā ca kāraṇenā”ti evamādiniratthakakāraṇapaṭisaṃyuttaṃ titthiyasatthaṃ neva pariyāpuṇitabbaṃ, na parassa vācetabbaṃ. Na ca tiracchānavijjā pariyāpuṇitabbā, na parassa vācetabbā.

48. “Na, bhikkhave, khipite ‘jīvā’ti vattabbo, yo vadeyya, āpatti dukkaṭassa. Anujānāmi, bhikkhave, gihīnaṃ ‘jīvatha bhante’ti vuccamānena ‘ciraṃ jīvā’ti vattu”nti vacanato khipite “jīvā”ti na vattabbaṃ, gihinā pana “jīvathā”ti vuccamānena “ciraṃ jīvā”ti vattum vaṭṭati.

49. “Na, bhikkhave, lasuṇaṃ khāditabbaṃ, yo khādeyya, āpatti dukkaṭassa. Anujānāmi, bhikkhave, ābādhapaccayā lasuṇaṃ khāditu”nti vacanato ābādhaṃ vinā lasuṇaṃ khādituṃ na vaṭṭati, sūpasampākādīsu pakkhittaṃ pana vaṭṭati. Tañhi

paccamānesu muggasūpādīsu vā macchamaṃsavikatiyā vā tele vā badarasālavādīsu vā ambilasākādīsu vā uttaribhaṅgesu vā yattha katthaci antamaso yāgubhattepi pakkhitaṃ vaṭṭati.

50. “Na, bhikkhave, adhotehi pādehi senāsanaṃ akkamitabbam, yo akkameyya, āpatti dukkaṭassā”ti vacanato adhotehi pādehi mañcapīṭhādīsenāsanaṃ parikkammakatā vā bhūmi na akkamitabbā. “Na, bhikkhave, allehi pādehi senāsanaṃ akkamitabbam, yo akkameyya āpatti dukkaṭassā”ti vacanato yehi akkantaṭṭhāne udakaṃ paññāyati, evarūpehi allapādehi paribhaṇḍakatā bhūmi vā senāsanaṃ vā na akkamitabbam. Sace pana udakasinehamattameva paññāyati, na udakaṃ, vaṭṭati. Pādapuñchanim pana allapādehipi akkamituṃ vaṭṭatiyeva. “Na, bhikkhave, saupāhanena senāsanaṃ akkamitabbam, yo akkameyya, āpatti dukkaṭassā”ti vacanato dhotapādehi akkamitabbatṭhānaṃ saupāhanena akkamituṃ na vaṭṭati.

“Na, bhikkhave, parikkammakatāya bhūmiyā niṭṭhubhitabbam, yo niṭṭhubheyya, āpatti dukkaṭassā”ti vacanato parikkammakatāya bhūmiyā na niṭṭhubhitabbam. “Anujānāmi, bhikkhave, kheḷamallaka”nti evaṃ anuññāte kheḷamallake niṭṭhubhitabbam. “Anujānāmi, bhikkhave, coḷakena paliveṭhetu”nti vacanato sudhābhūmiyā vā paribhaṇḍabhūmiyā vā mañcapīṭhaṃ nikkhipantena sace taṭṭikā vā kaṭasārako vā natthi, coḷakena mañcapīṭhānaṃ pādā veṭhetabbā, tasmim asati paṇṇampi attharituṃ vaṭṭati, kiñci anattarivā ṭhapentassa pana dukkaṭam. Yadi pana tattha nevāsikā anattatāya bhūmiyāpi ṭhapenti, adhotapādehipi vaḷaṇṇenti, tatheva vaḷaṇṇetuṃ vaṭṭati.

“Na, bhikkhave, parikkammakatā bhitti apassetabbā, yo apasseyya, āpatti dukkaṭassā”ti vacanato parikkammakatā bhitti setabhitti vā hotu cittakammakatā vā, na apassetabbā. Na kevalaṇca bhittimeva, dvārampi vātapānampi apassenaphalakampi pāsāṇatthambhampi rukkhathambhampi cīvarena vā yena kenaci appaṭicchādetvā apassituṃ na labhati. “Anujānāmi, bhikkhave, paccattharivā nipajjitu”nti vacanato pana dhotapādehi akkamitabbam, paribhaṇḍakataṃ bhūmiṃ vā bhūmattharaṇaṃ senāsanaṃ vā saṅghikamañcapīṭhaṃ vā attano santakena paccattharaṇena paccattharivāva nipajjitabbam. Sace niddāyatopi paccattharaṇe saṅkuṭe koci sarīravayavo mañcam vā pīṭhaṃ vā phusati, āpattiyeva, lomesu pana phusantesu lomagaṇanāya āpattiyo. Paribhogasīsenā apassayantassapi eseṇa nayo. Hatthatalapādālehi pana phusituṃ akkamituṃ vā vaṭṭati, mañcam vā pīṭhaṃ vā harantassa kāye paṭihaṇṇati, anāpatti.

51. “Dasayime, bhikkhave, avandiyā. Pureupasampanna pacchupasampanno avandiyō, anupasampanno avandiyō, nānāsaṃvāsako vuḍḍhataro adhammavādī avandiyō, mātugāmo avandiyō, paṇḍako avandiyō, pārivāsiko avandiyō, mūlāyapaṭikassanāraho avandiyō, mānattāraho avandiyō, mānattacāriko avandiyō, abbhānāraho avandiyō”ti vacanato ime dasa avandiyāti veditabbā.

“Pacchupasampanna pureupasampanno vandiyō, nānāsaṃvāsako vuḍḍhataro dhammavādī vandiyō, tathāgato araham sammāsambuddho vandiyō”ti - vacanato ime tayo vanditabbā.

52. “Anujānāmi, bhikkhave, tīṇi tūlāni rukkhātūlaṃ latātūlaṃ poṭakītūla”nti vacanato imāni tīṇi tūlāni kappiyāni. Tattha rukkhātūlanti simbalirukkhādīnaṃ yesaṃ kesañci rukkhānaṃ tūlaṃ. Latātūlanti khīravallīādīnaṃ yāsaṃ kasañci vallīnaṃ tūlaṃ. Poṭakītūlanti poṭakītiṇādīnaṃ yesaṃ kesañci tiṇajātikānaṃ antamaso

ucchunaḷādīnampi tūlaṃ. Etehi tīhi sabbabhūtagāmā saṅgahitā honti.
 Rukkhavallitīṇajātiyo hi muñcitvā añño bhūtagāmo nāma natthi, tasmā yassa kassaci
 bhūtagāmassa tūlaṃ bimbohane vaṭṭati. Bhisim̐ pana pāpuṇitvā sabbametaṃ
 akappiyatūlanti vuccati. Na kevalaṇca bimbohane etaṃ tūlameva, haṃsamorādīnaṃ
 sabbasakuṇānaṃ sīhādīnaṃ sabbacatuppadānaṇca lomampi vaṭṭati,
 piyaṅgupupphabakulapupphādīnaṃ pana yaṃ kiñci pupphaṃ na vaṭṭati.
 Tamālapattaṃ suddhameva na vaṭṭati, missakaṃ pana vaṭṭati, bhisīnaṃ anuññātaṃ
 pañcavidhaṃ uṇṇāditūlampi vaṭṭati.

53. “Anujānāmi, bhikkhave, pañca bhisīyo uṇṇabhisim̐ coḷabhisim̐ vākabhisim̐
 tiṇabhisim̐ paṇṇabhisī”nti vacanato pañcahi uṇṇādīhi pūritā pañca bhisīyo anuññātā.
 Tūlagaṇanāya hi etāsaṃ gaṇanā vuttā. Tattha uṇṇaggahaṇena na kevalaṃ
 eḷakalomameva gahitaṃ, ṭhapetvā pana manussalomaṃ yaṃ kiñci
 kappiyākappiyamaṃsajātīnaṃ pakkhicatuppadānaṃ lomaṃ sabbam̐ idha
 uṇṇaggahaṇeneva gahitaṃ. Tasmā channaṃ cīvarānaṃ channaṃ
 anulomacīvarānaṇca aññatarena bhisicchaviṃ katvā taṃ sabbam̐ pakkhipitvā bhisim̐
 kātuṃ vaṭṭati. Eḷakalomāni pana apakkhipitvā kambalameva catugguṇaṃ
 pañcaguṇaṃ vā pakkhipitvā katāpi uṇṇabhisīsaṅkhyameva gacchati.

Coḷabhisīdīsu yaṃ kiñci navacoḷaṃ vā purāṇacoḷaṃ vā saṃharitvā anto pakkhipitvā
 vā katā coḷabhisī. Yaṃ kiñci vākaṃ pakkhipitvā katā vākabhisī. Yaṃ kiñci tiṇaṃ
 pakkhipitvā katā tiṇabhisī. Aññatra suddhatamālapattā yaṃ kiñci paṇṇaṃ pakkhipitvā
 katā paṇṇabhisīti veditabbā. Tamālapattaṃ pana aññena missameva vaṭṭati.
 Suddhaṃ na vaṭṭati. Yaṃ panetaṃ uṇṇādipañcavidhaṃ tūlaṃ bhisīyaṃ vaṭṭati, taṃ
 masūrakepi vaṭṭatīti kurundiyaṃ vuttaṃ. Etena masūrakaṃ paribhuñjitum vaṭṭatīti
 siddhaṃ hoti. Bhisīyā pamāṇaniyamo natthi, mañcabhisī pīṭhabhisī
 bhūmattharaṇabhisī caṅkamanabhisī pādapuñchanabhisīti etāsaṃ anurūpato
 sallakkhetvā attano rucivasena pamāṇaṃ kātabbaṃ. Bimbohanaṃ pana
 pamāṇayuttameva vaṭṭati.

54. “Na, bhikkhave, aḍḍhakāyikāni bimbohanāni dhāretabbāni, yo dhāreyya, āpatti
 dukkaṭassā”ti yesu kaṭito paṭṭhāya yāva sīsaṃ upadahanti, tādīsāni
 upaḍḍhakāyappamāṇāni bimbohanāni paṭikkhipitvā “anujānāmi, bhikkhave,
 sīsappamāṇaṃ bimbohana”nti sīsappamāṇaṃ anuññātaṃ. Sīsappamāṇaṃ nāma
 yassa vitthārato tīsu kaṇṇesu dvinnaṃ kaṇṇānaṃ antaraṃ miniyamānaṃ vidatthi
 ceva caturaṅgulaṇca hoti, majjhaṭṭhānaṃ muṭṭhiratanaṃ hoti. “Dīghato pana
 diyaḍḍharatanaṃ vā dviratanam̐ vā”ti kurundiyaṃ vuttaṃ. Ayaṃ sīsappamāṇassa
 ukkaṭṭhaparicchedo, ito uddhaṃ na vaṭṭati, heṭṭhā vaṭṭati. Agilānassa
 sīsūpadhānaṇca pādūpadhānaṇcāti dvayameva vaṭṭati, gilānassa bimbohanāni
 santharitvā upari paccattharaṇaṃ datvā nipajjitumpi vaṭṭati. “Yāni pana bhisīnaṃ
 anuññātāni pañca kappiyatūlāni, tehi bimbohanaṃ mahantampi vaṭṭatī”ti
 phussadevatthero āha. Vinayadharaupatisatthero pana “bimbohanaṃ karissāmīti
 kappiyatūlaṃ vā akappiyatūlaṃ vā pakkhipitvā karontassa pamāṇameva vaṭṭatī”ti
 āha.

55. “Anujānāmi, bhikkhave, āsandika”nti vacanato caturassapīṭhasaṅkhāto āsandiko
 vaṭṭati, so ca “anujānāmi, bhikkhave, uccakampi āsandika”nti vacanato aṭṭhaṅgulato
 uccapādakopi vaṭṭati. Ekato bhāgena dīghapīṭhameva hi aṭṭhaṅgulato uccapādakaṃ
 na vaṭṭati, tasmā caturassapīṭhaṃ pamāṇātikkantampi vaṭṭati. “Anujānāmi,
 bhikkhave, sattaṅga”nti vacanato tīsu disāsu apassayaṃ katvā katamañcopi vaṭṭati.

“Anujānāmi, bhikkhave, uccakampi sattaṅga”nti vacanato ayampi pamāṇātikanto ca vaṭṭati. “Anujānāmi, bhikkhave, bhaddapīṭha”ntiādinā pāliyaṃ anuññātaṃ vettamayapīṭhaṃ pilotikābaddhapīṭhaṃ dārupaṭṭikāya upari pāde ṭhapetvā bhojanaphalakaṃ viya kataṃ eḷakapādapīṭhaṃ āmalakākārena yojitaṃ bahupādakaṃ āmaṇḍakavaṭṭikapīṭhaṃ palālapīṭhaṃ phalakapīṭhaṃ pāliyaṃ anāgataṃ aṇṇampi yaṃ kiñci dārumayapīṭhaṃ vaṭṭati.

“Na, bhikkhave, ucce mañce sayitabbaṃ, yo sayeyya, āpatti dukkaṭassā”ti vacanato pamaṇātikante mañce sayantassa dukkaṭaṃ, taṃ pana karontassa kārāpentassa ca chedanakaṃ pācittiyaṃ. Aññaṇa kataṃ paṭilabhitvā paribhuñjantena chinditvā paribhuñjitabbaṃ. Sace na chinditukāmo hoti, bhūmiyaṃ nikhanitvā pamāṇaṃ upari dasseti, uttānakaṃ vā katvā paribhuñjati, ukkhipitvā tulāsaṅghāṭe ṭhapetvā aṭṭaṃ katvā paribhuñjati, vaṭṭati. “Na, bhikkhave, uccā mañcapaṭipādakaṃ dhāretabbā, yo dhāreyya, āpatti dukkaṭassa. Anujānāmi, bhikkhave, aṭṭhaṅgulaparamaṃ mañcapaṭipādaka”nti vacanato manussānaṃ pamāṇaṅgulaṇa aṭṭhaṅgulaparamova mañcapaṭipādako vaṭṭati, tato uddhaṃ na vaṭṭati.

56. “Na, bhikkhave, uccāsayanamahāsayanāni dhāretabbāni, seyyathidaṃ, āsandi pallaṅko gonako cittako paṭikā paṭalikā tūlikā vikatikā uddalomi ekantalomi kaṭṭissaṃ koseyyaṃ kuttakaṃ hatthattharaṃ assattharaṃ rathattharaṃ ajinapaveṇī kadalmigapavarapaccattharaṇaṃ sauttaracchadaṃ ubhatolohitakūpadhānaṃ, yo dhāreyya, āpatti dukkaṭassā”ti vacanato uccāsayanamahāsayanāni na vaṭṭanti. Tattha uccāsayaṇaṃ nāma pamāṇātikantaṃ mañcaṃ. Mahāsayaṇaṃ nāma akappiyattharaṇaṃ. Āsandiādīsu āsandīti pamāṇātikantāsaṇaṃ. Pallaṅkoti pādesu vāḷarūpāni ṭhapetvā kato. Gonakoti dīghalomako mahākojavo. Caturaṅgulādhikāni kira tassa lomāni. Cittakoti ratanacitrauṇṇāmayattharako. Paṭikāti uṇṇāmayo setattharako. Paṭalikāti ghanapupphako uṇṇāmayalomattharako, yo “āmalakapaṭo”tipi vuccati. Tūlikāti pakatitūlikāyeva. Vikatikāti sīhabyagghādirūpavicitro uṇṇāmayattharako. Uddalomīti ekato uggatalomaṃ uṇṇāmayattharaṇaṃ. Ekantalomīti ubhato uggatalomaṃ uṇṇāmayattharaṇaṃ. Kaṭṭissanti ratanaparisibbitaṃ koseyyakaṭṭissamayaṃ paccattharaṇaṃ. Koseyyanti ratanaparisibbitaṃ kosiyaṣuttamayaṃ paccattharaṇaṃ, suddhakoseyyaṃ pana vaṭṭati.

Kuttakanti soḷasannaṃ nāṭakitthīnaṃ ṭhatvā naccanayoggaṃ uṇṇāmayattharaṇaṃ. Hatthattharaṇaṃ assattharā hatthiassapiṭṭhīsu attharaṇakaattharaṇā eva. Rathattharepi eseṇa nayo. Ajinapaveṇīti ajinacammehi mañcappamāṇeṇa sibbitvā katā paveṇī. Kadalmigapavarapaccattharaṇanti kadalmigacammaṃ nāma atthi, tena kataṃ pavarapaccattharaṇanti attho. Taṃ kira setavatthassa upari kadalmigacammaṃ pattharivā sibbitvā karonti. Sauttaracchadanti saha uttaracchadena, uparibaddhena rattavitāṇeṇa saddhinti attho. Setavitāṇampi heṭṭhā akappiyapaccattharaṇe sati na vaṭṭati, asati pana vaṭṭati. Ubhatolohitakūpadhānanti sīsūpadhānaṃ pādūpadhānaṃcāti mañcassa ubhatolohitakūpadhānaṃ, etaṃ na kappati. Yaṃ pana ekameva upadhānaṃ ubhosu passesu rattaṃ vā hotu padumavaṇṇaṃ vā vicitraṃ vā, sace pamāṇayuttaṃ, vaṭṭati, mahāupadhānaṃ pana paṭikkhittaṃ. Gonakādīni saṅghikavihāre vā puggalikavihāre vā mañcapīṭhakesu attharivā paribhuñjituṃ na vaṭṭanti, dhammāsane pana gihivikatanīhāreṇa labbhanti, tatrāpi nipajjituṃ na vaṭṭati.

“Anujānāmi, bhikkhave, ṭhapetvā tīṇi āsandiṃ pallaṅkaṃ tūlikaṃ gihivikataṃ

abhinisīditum, na tveva abhinipajjitu”nti - vacanato āsandādittayaṃ ṭhapetvā avasesesu gonakādīsu gihivikatesu dhammāsane vā bhattagge vā antaraghare vā nisīditum vaṭṭati, nipajjitum na vaṭṭati. Tūlonaddhaṃ pana mañcapīṭhaṃ bhattagge antaraghareyeva nisīditum vaṭṭati, tatthāpi nipajjitum vaṭṭati. Tūlonaddhaṃ pana mañcapīṭhaṃ kārāpentassapi uddālanakaṃ pācittiyaṃ.

“Anujānāmi, bhikkhave, onaddhamañcaṃ onaddhapīṭha”nti vacanato pana cammādīhi onaddhaṃ mañcapīṭhaṃ vaṭṭati. “Anujānāmi, bhikkhave, pāvāraṃ. Anujānāmi, bhikkhave, koseyyapāvāraṃ. Anujānāmi, bhikkhave, kojavaṃ. Anujānāmi, bhikkhave, kambala”nti - vacanato pāvārādīni saṅghikāni vā hontu puggalikāni vā, yathāsukhaṃ vihāre vā antaraghare vā yattha katthaci paribhuñjitum vaṭṭanti. Kojavaṃ panettha pakatikojavameva vaṭṭati, mahāpiṭṭhiyakojavaṃ na vaṭṭati.

“Anujānāmi, bhikkhave, sabbaṃ pāsādaparibhoga”nti vacanato suvaṇṇarajatādivicitrāni kavāṭāni mañcapīṭhāni tālavaṇṭāni suvaṇṇarajatayoni pānīyaghaṭapānīyasarāvāni, yaṃ kiñci cittakammakataṃ, sabbaṃ senāsanaparibhoge vaṭṭati. “Pāsādassa dāsīdāsaṃ khattavatthum gomahiṃsaṃ demā”ti vadanti, pāṭekkaṃ gahaṇakiccaṃ natthi, pāsāde paṭiggahite paṭiggahitameva hoti.

“Anujānāmi, bhikkhave, ekapalāsikaṃ upāhanaṃ... na, bhikkhave, diguṇā upāhanā dhāretabbā... na tiguṇā upāhanā dhāretabbā... na guṇaṅguṇupāhanā dhāretabbā... yo dhāreyya, āpatti dukkaṭassā”ti - vacanato ekapaṭalāyeva upāhanā vaṭṭati, dvipaṭalā pana tipaṭalā na vaṭṭatiyeva. Guṇaṅguṇupāhanā nāma catupaṭalato paṭṭhāya vuccati, sā pana majjhimadeseyeva na vaṭṭati. “Anujānāmi, bhikkhave, sabbaṃ paccantimesu janapadesu guṇaṅguṇupāhana”nti - vacanato paccantimesu janapadesu guṇaṅguṇupāhanā navā vā hotu paribhuttā vā, vaṭṭati. Majjhimadesa pana “anujānāmi, bhikkhave, omukkaṃ guṇaṅguṇupāhanaṃ. Na, bhikkhave, navā guṇaṅguṇupāhanā dhāretabbā, yo dhāreyya, āpatti dukkaṭassā”ti vacanato paṭimuñcitvā apanītā paribhuttāyeva guṇaṅguṇupāhanā vaṭṭati, aparibhuttā paṭikkhattāyeva. Ekapaṭalā pana paribhuttā vā hotu aparibhuttā vā, sabbattha vaṭṭati. Ettha ca manussacammaṃ ṭhapetvā yena kenaci cammena katā upāhanā vaṭṭati. Upāhanakosakasatthakakosakakuñcikasakesupi eseṇa nayo.

“Na, bhikkhave, sabbanīlikā upāhanā dhāretabbā... na sabbapīṭikā upāhanā dhāretabbā... na sabbalohitikā upāhanā dhāretabbā... na sabbamañjiṭṭhikā upāhanā dhāretabbā... na sabbakaṇhā upāhanā dhāretabbā... na sabbamahāraṅgarattā upāhanā dhāretabbā. Na sabbamahānāmarattā upāhanā dhāretabbā, yo dhāreyya, āpatti dukkaṭassā”ti - vacanato sabbanīlikādi upāhanā na vaṭṭati. Ettha ca nīlikā umāpupphavaṇṇā hoti. Pīṭikā kaṇikārapupphavaṇṇā... lohitikā jayasumanapupphavaṇṇā... mañjiṭṭhikā mañjiṭṭhavaṇṇā eva... kaṇhā addāriṭṭhakavaṇṇā... mahāraṅgarattā satapadipiṭṭhivaṇṇā... mahānāmarattā sambhinnavavaṇṇā hoti paṇḍupalāsavaṇṇā. Kurundiyaṃ pana “padumapupphavaṇṇā”ti vuttaṃ. Etāsu yaṃ kiñci labhitvā rajanaṃ coḷakena puñchitvā vaṇṇaṃ bhinditvā dhāretum vaṭṭati, appamattakepi bhinne vaṭṭatiyeva.

“Na, bhikkhave, nīlakavaddhikā upāhanā dhāretabbā... na pītakavaddhikā upāhanā dhāretabbā... na lohitakavaddhikā upāhanā dhāretabbā... na mañjiṭṭhikavaddhikā upāhanā dhāretabbā... na kaṇhavaddhikā upāhanā dhāretabbā... na mahāraṅgarattavaddhikā upāhanā dhāretabbā... na mahānāmarattavaddhikā

upāhanā dhāretabbā... yo dhāreyya, āpatti dukkaṭassā''ti - vacanato yāsaṃ vaddhāyeva nīlādivaṇṇā honti, tāpi na vaṭṭanti, vaṇṇabhedamaṃ pana katvā dhāretumaṃ vaṭṭati.

“Na, bhikkhave, khallakabaddhā upāhanā dhāretabbā... na puṭabaddhā upāhanā dhāretabbā... na pālignuṭṭhimā upāhanā dhāretabbā... na tūlapuṇṇikā upāhanā dhāretabbā... na tittirapattikā upāhanā dhāretabbā... na meṇḍavisāṇavaddhikā upāhanā dhāretabbā... na ajavisāṇavaddhikā upāhanā dhāretabbā... na vicchikālikā upāhanā dhāretabbā... na morapiṇṇchaparisibbitā upāhanā dhāretabbā... na citrā upāhanā dhāretabbā, yo dhāreyya, āpatti dukkaṭassā''ti - vacanato khallakabaddhādi upāhanāpi na vaṭṭati. Tattha khallakabaddhāti paṇhipidhānatthamaṃ tale khallakamaṃ bandhitvā katā. Puṭabaddhāti yonakaupāhanā vuccati, yā yāva jaṅghato sabbapādaṃ paṭicchādeti. Pālignuṭṭhimāti paliguṇṭṭhitvā katā, upari pādamattameva paṭicchādeti, na jaṅghamaṃ. Tūlapuṇṇikāti tūlapicunā pūretvā katā. Tittirapattikāti tittirapattasadiṣā vicitrabaddhā. Meṇḍavisāṇavaddhikāti kaṇṇikaṭṭhāne meṇḍakasiṅgasāṇṭhāne vaddhe yojetvā katā. Ajavisāṇavaddhikādisupi eseṇa nayo, vicchikālikāpi tattheva vicchikanaṅguṭṭhasāṇṭhāne vaddhe yojetvā katā. Morapiṇṇchaparisibbitāti talesu vā vaddhesu vā morapiṇṇchehi suttakasadiṣehi parisibbitā. Citrāti vicitrā. Etāsu yaṃ kiñci labhitvā sace tāni khallakādīni apanetvā sakkā honti vaḷaṇṇajitumaṃ, vaḷaṇṇetabbā. Tesu pana sati vaḷaṇṇantassa dukkaṭamaṃ.

“Na, bhikkhave, sīhacammaparikkhaṭā upāhanā dhāretabbā... na byagghacammaparikkhaṭā upāhanā dhāretabbā... na dīpicammaparikkhaṭā upāhanā dhāretabbā... na ajinacammaparikkhaṭā upāhanā dhāretabbā... na uddacammaparikkhaṭā upāhanā dhāretabbā... na majjāraccammaparikkhaṭā upāhanā dhāretabbā... na kālakacammaparikkhaṭā upāhanā dhāretabbā... na luvakacammaparikkhaṭā upāhanā dhāretabbā, yo dhāreyya, āpatti dukkaṭassā''ti - vacanato sīhacammādiaparikkhaṭāpi upāhanā na vaṭṭati. Tattha sīhacammaparikkhaṭā nāma pariyaṇtesu cīvare anuvātaṃ viya sīhacammaṃ yojetvā katā. Esa nayo sabbattha. Luvakacammaparikkhaṭāti pakkhilālacammaparikkhaṭā. Etāsupi yā kāci taṃ cammaṃ apanetvā dhāretabbā.

“Na, bhikkhave, kaṭṭhapādukā dhāretabbā... na tālapattapādukā... na veḷupattapādukā, na tiṇapādukā... na muṇḍapādukā, na pabbajapādukā... na hintālapādukā, na kamalapādukā... na kambalapādukā... na sovaṇṇapādukā... na rūpiyamayā pādukā... na maṇimayā... na veḷuriyamayā... na phalikamayā... na kaṃsamayā... na kācamayā... na tipumayā... na sīsamayā... na tambalohamayā... na kāci saṅkamanīyā pādukā dhāretabbā, yo dhāreyya, āpatti dukkaṭassā''ti - vacanato yena kenaci tiṇena vā añṇena vā katā yā kāci saṅkamanīyā pādukā na dhāretabbā. “Anujānāmi, bhikkhave, tisso pādukā dhuvaṭṭhāniyā asaṅkamanīyāyo, vaccapādukamaṃ passāvapādukamaṃ ācamaṇapāduka''nti - vacanato pana bhūmiyaṃ suppatiṭṭhitā niccalā asaṃhāriyā vaccapādukādī tisso pādukā paribhuṇṇitumaṃ vaṭṭanti.

“Na, bhikkhave, saupāhanena gāmo pavisitabbo, yo paviseyya, āpatti dukkaṭassā''ti vacanato saupāhanena gāmo na pavisitabbo. “Anujānāmi, bhikkhave, gilānena bhikkhunā saupāhanena gāmaṃ pavisitu''nti vacanato pana yassa pādā vā phālītā pādakhilā vā ābādho pādā vā dukkhā honti, yo na sakkoti anupāhano gāmaṃ pavisitumaṃ, evarūpena gilānena saupāhanena gāmaṃ pavisitumaṃ vaṭṭati. “Anujānāmi, bhikkhave, ajjhārāme upāhanaṃ dhāretumaṃ ukkaṃ padīpaṃ kattaradaṇḍa''nti vacanato ajjhārāme agilānassapi upāhanaṃ dhāretumaṃ vaṭṭati.

“Na, bhikkhave, ācariyesu ācariyamattesu upajjhāyesu upajjhāyamattesu anupāhanesu caṅkamamānesu saupāhanena caṅkamitabbam, yo caṅkameyya, āpatti dukkaṭassā”ti - vacanato ācariyādīsu anupāhanesu caṅkamantesu saupāhanena na caṅkamitabbam. Ettha ca pabbajjācariyo upasampadācariyo nissayācariyo uddesācariyoti ime cattāropi idha ācariyā eva. Avassikassa chabbasso ācariyamatto. So hi catuvassakāle tam nissāya vacchati. Evaṃ ekavassassa sattavasso, duvassassa aṭṭhavasso, tivassassa navavasso, catuvassassa dasavassoti imepi ācariyamattā eva. Upajjhāyassa sandiṭṭhasambhattā pana sahāyabhikkhū, ye vā pana keci dasavassehi mahantatarā, te sabbepi upajjhāyamattā nāma. Ettakesu bhikkhūsu anupāhanesu caṅkamantesu saupāhanassa caṅkamato āpatti.

“Na, bhikkhave, mahācammāni dhāretabbāni sīhacammaṃ byagghacammaṃ dīpicammaṃ, yo dhāreyya, āpatti dukkaṭassa”. “Na, bhikkhave, gocammaṃ dhāretabbam, yo dhāreyya, āpatti dukkaṭassa”. “Na, bhikkhave, kiñci cammaṃ dhāretabbam, yo dhāreyya, āpattidukkaṭassā”ti - vacanato majjhimadesse sīhacammādi yaṃ kiñci cammaṃ gahetvā pariharitum na vaṭṭati. Sīhacammādīnañca pariharaṇeyeva paṭikkhepo kato. Bhūmattharaṇavasena pana aññattha anīharantena yaṃ kiñci cammaṃ paribhuñjitum vaṭṭati.

“Anujānāmi, bhikkhave, sabbapaccantimesu janapadesu cammāni attharaṇāni eḷakacammaṃ ajacammaṃ migacamma”nti vacanako pana paccantimesu janapadesu yaṃ kiñci eḷakacammañca ajacammañca attharivā nipajjitum vā nisīditum vā vaṭṭati. Migacamme eṇimigo vātamigo pasadamigo kuruṅgamigo migamātuko rohitamigoti etesaṃyeva cammāni vaṭṭanti, aññesaṃ pana -

Makkaṭo kāḷasīho ca, sarabho kadalīmigo;
Ye ca vāḷamigā keci, tesam cammaṃ na vaṭṭati.

Tattha vāḷamigāti sīhabyagghaachataracchā. Na kevalaṃ eteyeva, yesam vā pana cammaṃ vaṭṭatīti vuttam, te ṭhapetvā avasesā antamaso gomahimsasasabilārādayopi sabbe imasmim atthe “vāḷamigā”tveva veditabbā. Etesaṃhi sabbesaṃ pana cammaṃ na vaṭṭati.

“Na, bhikkhave, yānena yāyitabbam, yo yāyeyya, āpatti dukkaṭassa. Anujānāmi, bhikkhave, gilānassa yāna”nti vacanato agilānena bhikkhunā yānena na gantabbam. Kataram pana yānam kappati, kataram na kappatīti? “Anujānāmi, bhikkhave, purisayuttam hatthavaṭṭakam. Anujānāmi, bhikkhave, sivikam pāṭaṅki”nti vacanato purisayuttam hatthavaṭṭakam sivikā pāṭaṅkī ca vaṭṭati. Ettha ca purisayuttam itthisārathi vā hotu purisasārathi vā, vaṭṭati, dhenuyuttam pana na vaṭṭati. Hatthavaṭṭakam pana itthiyo vā vaṭṭentu purisā vā, vaṭṭatiyeva.

57. “Anujānāmi, bhikkhave, ahatānam dussānam ahatakappānam diguṇam saṅghāṭim ekacciyam uttarāsaṅgam ekacciyam antaravāsakam, utuddhaṭānam dussānam catugguṇam saṅghāṭim diguṇam uttarāsaṅgam diguṇam antaravāsakam, paṃsukūle yāvadattham, pāpaṇike ussāho karaṇīyo”ti vacanato adhotānam ekavāram dhotānañca vatthānam dupaṭṭā saṅghāṭi kātabbā, uttarāsaṅgo antaravāsako ca ekapaṭṭo kātabbo. Utuddhaṭānam pana hatavattānam pilotikānam saṅghāṭi catugguṇā kātabbā, uttarāsaṅgo antaravāsako ca dupaṭṭo kātabbo, paṃsukūle pana yathārucci kātabbam. Antarāpaṇato patitapilotikacīvarepi ussāho karaṇīyo, pariyesanā kātabbā, pariccheto pana natthi, paṭṭasatampi vaṭṭati.

Sabbamidaṃ sādiyantassa bhikkhuno vuttaṃ. Tīsu pana cīvaresu dve vā ekaṃ vā chinditvā kātabbaṃ. Sace nappahoti, āgantukapattaṃ dātabbaṃ. Āgantukapattañhi appahonake anuññātaṃ. Vuttañhetuṃ -

“Anujānāmi, bhikkhave, dve chinnakāni ekaṃ acchinnakanti. Dve chinnakāni ekaṃ acchinnakaṃ nappahoti. Bhagavato etamatthaṃ ārocesuṃ. Anujānāmi, bhikkhave, dve acchinnakāni ekaṃ chinnakanti. Dve acchinnakāni ekaṃ chinnakaṃ nappahoti. Bhagavato etamatthaṃ ārocesuṃ. Anujānāmi, bhikkhave, anvādhikampi āropetuṃ. Na ca, bhikkhave, sabbaṃ acchinnakaṃ dhāretabbaṃ, yo dhāreyya, āpatti dukkaṭassā”ti.

Tasmā sace pahoti āgantukapattaṃ, na vaṭṭati, chinditabbameva.

“Na, bhikkhave, potthako nivāsetabbo, yo nivāseyya, āpatti dukkaṭassa. Na, bhikkhave, sabbanīlakāni cīvarāni dhāretabbāni... na sabbapītakāni... na sabbalohitakāni... na sabbamaññijīṭṭhakāni... na sabbakaṇhāni... na sabbamahāraṅgarattāni... na sabbamahānāmarattāni... na acchinnadasāni... na dīghadasāni... na pupphadasāni... na phaladasāni cīvarāni dhāretabbāni... na kañcukaṃ... na tirīṭakaṃ... na veṭhanaṃ dhāretabbaṃ, yo dhāreyya, āpatti dukkaṭassā”ti - vacanato potthakādīni na dhāretabbāni. Tattha potthakoti makacimayo vuccati, akkadussakadalidussaerakadussānipi potthakagatikāneva. Sabbanīlakādīni rajanaṃ dhovitvā puna rajitvā dhāretabbāni. Na sakkā ce honti dhovituṃ, paccattharaṇāni vā kātabbāni. Tipaṭṭacīvarassa vā majjhe dātabbāni. Tesāṃ vaṇṇanānattaṃ upāhanāsu vuttanayameva. Acchinnadasadīghadasāni dasā chinditvā dhāretabbāni. Kañcukaṃ labhitvā phāletvā rajitvā paribhuñjitūṃ vaṭṭati. Veṭhanepi eseṃ nayo. Tirīṭakaṃ pana rukkhacchallimayaṃ, taṃ pādapuñchaniṃ kātuṃ vaṭṭati.

58. “Na, bhikkhave, adhammakammaṃ kātabbaṃ, yo kareyya, āpatti dukkaṭassa. Anujānāmi, bhikkhave, adhammakamme kayiramāne paṭikkositu”nti vacanato adhammakammaṃ na kātabbaṃ, kayiramānañca nivāretabbaṃ. Nivārentehi ca “anujānāmi, bhikkhave, catūhi pañcahi paṭikkosituṃ, dvīhi tīhi diṭṭhiṃ āvikātuṃ, ekena adhiṭṭhātuṃ ‘na metaṃ khamatī’”ti vacanato yattha nivārentassa bhikkhuno upaddavaṃ karonti, tattha ekakena na nivāretabbaṃ. Sace cattāro pañca vā honti, nivāretabbaṃ. Sace pana dve vā tayo vā honti, “adhammakammaṃ idaṃ, na metaṃ khamatī”ti evaṃ aññassa santike attano diṭṭhi āvikātabbā. Sace ekova hoti, “na metaṃ khamatī”ti adhiṭṭhātabbaṃ. Sabbañcetāṃ tesāṃ anupaddavatthāya vuttaṃ.

59. “Na, bhikkhave, anokāsakato bhikkhu āpattiyā codetabbo, yo codeyya, āpatti dukkaṭassā”ti vacanato codentena “karotu me āyasmā okāsaṃ, ahaṃ taṃ vattukāmo”ti evaṃ okāsaṃ kārāpetvā codetabbo. Adhippāyabhedo panettha vedetabbo. Ayañhi adhippāyo nāma cāvanādhippāyo akkosādhippāyo kammādhippāyo vuṭṭhānādhippāyo uposathapavāraṇaṭṭhapanādhippāyo anuvijjanādhippāyo dhammakathādhippāyoti anekavidho. Tattha purimesu catūsu adhippāyesu okāsaṃ akārāpentassa dukkaṭaṃ, okāsaṃ kārāpetvāpi sammukhā amūlakena pārājikena codentassa saṅghādiseso, amūlakena saṅghādisesena codentassa pācittiyaṃ, amūlikāya ācāravipattiyā codentassa dukkaṭaṃ, akkosādhippāyena vadantassa pācittiyaṃ. Asammukhā pana sattahipi āpattikkhandhehi vadantassa dukkaṭaṃ, asammukhā eva sattavidhampi kammaṃ karontassa dukkaṭameva. Kurundiyaṃ pana “vuṭṭhānādhippāyena ‘tvaṃ imaṃ nāma

āpattiṃ āpanno, taṃ paṭikarohī'ti vadantassa okāsakiccaṃ natthī'ti vuttaṃ. Uposathapavāraṇaṃ ṭhapentassapi okāsakammaṃ natthi, ṭhapanakhettaṃ pana jānitabbaṃ "suṇātu me, bhante, saṅgho, ajjuposatho pannaraso, yadi saṅghassa pattakallaṃ, saṅgho uposathaṃ kare'ti.

Etasmiñhi re-kāre anatikkanteyeva ṭhapetuṃ labbhati, tato paraṃ pana yya-kāre patte na labbhati. Esa nayo pavāraṇāya.

Anuvijjakassapi osaṭe vatthusmiṃ "atthetaṃ tavā'ti anuvijjanādhippāyena vadantassa okāsakammaṃ natthi. Dhammakathikassapi dhammāsane nisīditvā "yo idañcidañca karoti, ayaṃ bhikkhu assamaṇo'tiādinā nayena anodissa dhammaṃ kathentassa okāsakammaṃ natthi. Sace pana odissa niyametvā "asuko ca asuko ca assamaṇo anupāsako'ti katheti, dhammāsanato orohitvā āpattiṃ desetvā gantabbaṃ. "Na, bhikkhave, suddhānaṃ bhikkhūnaṃ anāpattikānaṃ avatthusmiṃ akāraṇe okāso kārāpetabbo, yo kārāpeyya, āpatti dukkaṭassā'ti vacanato suddhānaṃ bhikkhūnaṃ akāraṇe vatthusmiṃ okāso na kāretabbo. "Anujānāmi, bhikkhave, puggalaṃ tulayitvā okāsaṃ kātu'nti vacanato "bhūtaṃ nu kho āpattiṃ vadati, abhūta'nti evaṃ upaparikkhitvā okāso kātabbo.

60. "Na, bhikkhave, saddhādeyyaṃ vinipātetabbaṃ, yo vinipāteyya, āpatti dukkaṭassā'ti vacanato saddhādeyyaṃ na vinipātetabbaṃ. Ṭhapetvā mātāpitāro sesañātinaṃ dentopi vinipātetiyeva, mātāpitāro pana rajje ṭhitāpi patthayanti, dātabbaṃ.

61. "Na, bhikkhave, santaruttarena gāmo pavisitabbo, yo paviseyya, āpatti dukkaṭassā'ti vacanato santaruttarena gāmo na pavisitabbo.

62. "Pañcime, bhikkhave, paccayā saṅghāṭiyā nikkhepāya. Gilāno vā hoti, vassikasaṅkettaṃ vā hoti, nadīpāragataṃ vā hoti, aggaḷaguttivihāro vā hoti, atthatakathinaṃ vā hoti. Ime kho, bhikkhave, pañca paccayā saṅghāṭiyā nikkhepāyā'ti - vacanato pana gahetvā gantuṃ asamattho gilāno vā hoti, vassikasaṅketādīsu vā aññataraṃ kāraṇaṃ, evarūpesu paccayesu saṅghāṭiṃ aggaḷaguttivihāre ṭhapetvā santaruttarena gantuṃ vaṭṭati. Sabbesveva hi etesu gilānavassikasaṅketanadīpāragamanaatthatakathinabhāvesu aggaḷaguttiyeva pamāṇaṃ, gutte eva vihāre nikkhipitvā bahi gantuṃ vaṭṭati, nāgutte. Āraññakassa pana vihāro na sugutto hoti, tena bhaṇḍukkhalikāya pakkhipitvā pāsāṇasusirarukkhasusirādīsu supaṭicchannesu ṭhapetvā gantabbaṃ. Uttarāsaṅgaantaravāsakānaṃ nikkhepepi imeyeva pañca paccayā veditabbā.

63. "Na, bhikkhave, sambādhassa sāmantaṃ dvaṅgulā satthakammaṃ vā vatthikammaṃ vā kārāpetabbaṃ, yo kārāpeyya, āpatti thullaccayassā'ti vacanato yathāparicchinne okāse yena kenaci satthena vā sūciyā vā kaṇṭakena vā sattikāya vā pāsāṇasakkhalikāya vā nakhena vā chindanaṃ vā phālaṇaṃ vā vijjhaṇaṃ vā lekhaṇaṃ vā na kātabbaṃ, sabbañhettaṃ satthakammameva hoti. Yena kenaci pana cammena vā vatthena vā vatthipīḷanampi na kātabbaṃ, sabbañhettaṃ vatthikammameva hoti. Ettha ca "sambādhassa sāmantaṃ dvaṅgulā'ti idaṃ satthakammaṃyeva sandhāya vuttaṃ, vatthikammaṃ pana sambādheyyeva paṭikkhittaṃ. Tattha pana khāraṃ vā dātuṃ yena kenaci rajjukena vā bandhituṃ vaṭṭati, yadi tena chijjati, sucinnaṃ. Aṇḍavuḍḍhirogepi satthakammaṃ na vaṭṭati, tasmā "aṇḍaṃ phāletvā bījāni uddharitvā arogaṃ karissāmī'ti na kātabbaṃ, aggitāpanabhesajjalepanesu pana paṭikkhepo natthi. Vaccamagge bhesajjamakkhitā

ādānavatṭi vā veḷunāḷikā vā vaṭṭati, yāya khārakammaṃ vā karonti, telaṃ vā pavesenti.

64. “Na, bhikkhave, nahāpitapubbena khurabhaṇḍaṃ pariharitabbaṃ, yo parihareyya, āpatti dukkaṭassā”ti vacanato nahāpitapubbena khurabhaṇḍaṃ gahetvā pariharitum na vaṭṭati, aññassa santakena pana kese chedetum vaṭṭati. Sace vetanaṃ gahetvā chindati, na vaṭṭati. Yo anahāpitapubbo, tasseva pariharitum vaṭṭati, taṃ vā aññaṃ vā gahetvā kese chedetumpi vaṭṭati.

65. “Saṅghikāni, bhikkhave, bījāni puggalikāya bhūmiyā ropitāni bhāgaṃ datvā paribhuñjitabbāni. Puggalikāni bījāni saṅghikāya bhūmiyā ropitāni bhāgaṃ datvā paribhuñjitabbāni”ti - vacanato puggalikāya bhūmiyā saṅghikesu bījesu ropitesu saṅghikāya bhūmiyā vā puggalikesu bījesu ropitesu dasamabhāgaṃ datvā paribhuñjitabbaṃ. Idaṃ kira jambudīpe porāṇakacārittaṃ, tasmā dasa koṭṭhāse katvā eko koṭṭhāso bhūmisāmikānaṃ dātabbo.

66. “Santi, bhikkhave, maggā kantārā appodakā appabhakkhā, na sukarā apātheyyena gantum. Anujānāmi, bhikkhave, pātheyyaṃ pariyesitum. Taṇḍulo taṇḍulatthikena, muggo muggatthikena, māsō māsattthikena, loṇaṃ loṇatthikena, guḷo guḷatthikena, telaṃ telatthikena, sappi sappitthikenā”ti - vacanato tādisaṃ kantāraṃ nittharantena pātheyyaṃ pariyesitum vaṭṭati. Kathaṃ pana pariyesitabbanti? Sace kecisayameva ñatvā denti, iccetaṃ kusalaṃ. No ce denti, ñātipavāritaṭṭhānato vā bhikkhācāravattena vā pariyesitabbaṃ. Tathā alabhantena aññātikaappavāritaṭṭhānato yācitvāpi gahetabbaṃ. Ekadivasena gamanīye magge ekabhattatthāya pariyesitabbaṃ. Dīghe addhāne yattakena kantāraṃ nittharati, tattakaṃ pariyesitabbaṃ.

67. “Yaṃ, bhikkhave, mayā ‘idaṃ na kappatī’ti appaṭikkhittaṃ, tañce akappiyaṃ anulometi, kappiyaṃ paṭibāhati, taṃ vo na kappati. Yaṃ, bhikkhave, mayā ‘idaṃ na kappatī’ti appaṭikkhittaṃ, tañce kappiyaṃ anulometi, akappiyaṃ paṭibāhati, taṃ vo kappati. Yaṃ, bhikkhave, mayā ‘idaṃ kappatī’ti ananuññātaṃ, tañce akappiyaṃ anulometi, kappiyaṃ paṭibāhati, taṃ vo na kappati. Yaṃ, bhikkhave, mayā ‘idaṃ kappatī’ti ananuññātaṃ, tañce kappiyaṃ anulometi, akappiyaṃ paṭibāhati, taṃ vo kappati”ti - ime cattāro mahāpadese bhagavā bhikkhūnaṃ nayaggahaṇatthāya āha. Tattha dhammasaṅgāhakattherā suttaṃ gahetvā parimaddantā idaṃ addasaṃsu. “Ṭhapetvā dhaññaphalarasa”nti satta dhaññarasāni “pacchābhattaṃ na kappatī”ti paṭikkhittāni.

Tālanāḷikerapanasalabujaalābukumbhaṇḍapussaphalatipusaphalaelālukāni nava mahāphalāni sabbañca aparāṇaṃ dhaññagatikameva. Taṃ kiñcāpi na paṭikkhittaṃ, atha kho akappiyaṃ anulometi, tasmā pacchābhattaṃ na kappati. Aṭṭha pānāni anuññātāni, avasesāni

vettatintiṇīkamātuluṅgakapiṭṭhakosambakaramandādikhuddakaphalapānāni aṭṭhapānagatikāneva. Tāni kiñcāpi na anuññātāni, atha kho kappiyaṃ anulomenti, tasmā kappanti. Ṭhapetvā hi sānulomaṃ dhaññaphalarasaṃ aññaṃ phalapānaṃ nāma akappiyaṃ natthi, sabbaṃ yāmakālikāmyevāti kurundiyaṃ vuttaṃ.

Bhagavatā - “anujānāmi, bhikkhave, cha cīvarāni khomaṃ kappāsikaṃ koseyyaṃ kambalaṃ sāṇaṃ bhaṅga”nti cha cīvarāni anuññātāni, dhammasaṅgāhakattherehi tesāṃ anulomāni dukūlaṃ pattuṇṇaṃ cīnapaṭṭaṃ somārapaṭṭaṃ iddhimayaṃ

devadattiyanti aparāni cha anuññātāni. Tattha pattuṇṇanti pattuṇṇadesa pāṇakehi sañjātavatthaṃ. Dve paṭāni desanāmeneva vuttāni. Tīṇi koseyyassa anulomāni, dukūlaṃ sāṇassa, itarāni dve kappāsikassa vā sabbesaṃ vā.

Bhagavatā ekādasa patte paṭikkhipitvā dve pattā anuññātā lohapatto ca mattikāpatto ca. Lohathālakam mattikāthālakam tambalohathālakanti tesameva anulomāni. Bhagavatā tayo tumbā anuññātā lohatumbo kaṭṭhatumbo phalatumboti. Kuṇḍikā kañcanako udakatumboti tesameva anulomāni. Kurundiyam pana “pāṇiyasaṅkhaṇḍapāṇiyasarāvakaṇam ete anulomā”ti vuttaṃ. Paṭṭikā sūkarantanti dve kāyabandhanāni anuññātāni. Dussapaṭṭena rajjukena ca katakāyabandhanāni tesameva anulomāni. Setacchattaṃ kilañjacchattaṃ paṇṇacchattanti tīṇi chattāni anuññātāni. Ekapaṇṇacchattaṃ tesameva anulomanti iminā nayena pālīṇca aṭṭhakathaṇca anupekkhitvā aññānipi kappiyākappiyānaṃ anulomāni vinayadharena vedittabbāni.

68. Vinayadharo ca puggalo vinayapariyattimūlake pañcānisaṃse chānisaṃse sattānisaṃse aṭṭhānisaṃse navānisaṃse dasānisaṃse ekādasānisaṃse labhati. Katame pañcānisaṃse labhati? Attano sīlakkhandhaguttiādiḥ. Vuttaṇhetam -

“Pañcime, bhikkhave, ānisaṃsā vinayadhare puggale. Attano sīlakkhandho sugutto hoti surakkhito, kukkuccapakatānaṃ paṭisaraṇam hoti, visārado saṅghamajjhe voharati, paccatthike sahadhammena suniggahitaṃ niggaṇhāti, saddhammaṭṭhitiyā paṭipanno hoti”ti.

Kathamassa attano sīlakkhandho sugutto hoti surakkhito? Idhekacco bhikkhu āpattiṃ āpajjanto chahākārehi āpajjati alajjitā, aññānatā, kukkuccapakatatā, akappiye kappiyasaññitā, kappiye akappiyasaññitā, satisammosā. Kathaṃ alajjitāya āpajjati? Akappiyabhāvaṃ jānantoyeva madditvā vītikkamaṃ karoti. Vuttampi cetaṃ -

“Sañcicca āpattiṃ āpajjati, āpattiṃ parigūhati;
Agatigamanaṇca gacchati, ediso vuccati alajjipuggalo”ti.

Kathaṃ aññānatāya āpajjati? Aññānapuggalo hi mando momūho kattabbākattabbam ajānanto akattabbam karoti, kattabbam virādhethi. Evaṃ aññānatāya āpajjati. Kathaṃ kukkuccapakatatāya āpajjati? Kappiyākappiyam nissāya kukkucce uppanne vinayadharam pucchitvā kappiyam ce, kattabbam siyā, akappiyam ce, na kattabbam, ayam pana “vaṭṭati”ti madditvā vītikkamatīyeva. Evaṃ kukkuccapakatatāya āpajjati.

Kathaṃ akappiye kappiyasaññitāya āpajjati? Acchamaṃsaṃ “sūkaramaṃsa”nti khādati, dīpimaṃsaṃ “migamaṃsa”nti khādati, akappiyabhojanaṃ “kappiyabhojana”nti bhuñjati, vikāle kālasaññāya bhuñjati, akappiyapānakaṃ “kappiyapānaka”nti pivati. Evaṃ akappiye kappiyasaññitāya āpajjati. Kathaṃ kappiye akappiyasaññitāya āpajjati? Sūkaramaṃsaṃ “acchamaṃsa”nti khādati, migamaṃsaṃ “dīpimaṃsa”nti khādati, kappiyabhojanaṃ “akappiyabhojana”nti bhuñjati, kāle vikālasaññāya bhuñjati, kappiyapānakaṃ “akappiyapānaka”nti pivati. Evaṃ kappiye akappiyasaññitāya āpajjati. Kathaṃ satisammosā āpajjati? Sahaseyyacīvaravippavāsabhesajjacīvarakālātikkamanapaccayā āpattiṃ satisammosā āpajjati. Evamidhekacco bhikkhu imehi chahi ākārehi āpattiṃ āpajjati.

Vinayadharo pana imehi chahākārehi āpattiṃ na āpajjati. Kathaṃ lajjitāya nāpajjati? So hi “passatha bho, ayaṃ kappiyākappiyaṃ jānantoyeva paṇṇattivītikkamaṃ karotī”ti imaṃ parūpavādaṃ rakkhantopi nāpajjati. Evaṃ lajjitāya nāpajjati, sahasā āpannampi desanāgāminiṃ desetvā vuṭṭhānagāminiyā vuṭṭhahitvā suddhante patiṭṭhāti. Tato -

“Sañcicca āpattiṃ nāpajjati, āpattiṃ na parigūhati;
Agatigamanañca na gacchati, ediso vuccati lajjipuggalo”ti. -

Imasmiṃ lajjibhāve patiṭṭhitova hoti.

Kathaṃ ñāṇatāya nāpajjati? So hi kappiyākappiyaṃ jānāti, tasmā kappiyaṃyeva karoti, akappiyaṃ na karoti. Evaṃ ñāṇatāya nāpajjati. Kathaṃ akukkucapakatatāya nāpajjati? Kappiyākappiyaṃ nissāya kukkucce uppanne vatthuṃ oloketvā mātikaṃ padabhājanam antarāpattiṃ anāpattiṃ oloketvā kappiyaṃ ce hoti, karoti, akappiyaṃ ce, na karoti. Evaṃ akukkucapakatatāya nāpajjati. Kathaṃ akappiye kappiyasaññitādīhi nāpajjati? So hi kappiyākappiyaṃ jānāti, tasmā akappiye kappiyasaññī na hoti, kappiye akappiyasaññī na hoti, suppatiṭṭhitā cassa sati hoti, adhiṭṭhātabbaṃ adhiṭṭheti, vikappetabbaṃ vikappeti. Iti imehi chahi ākārehi āpattiṃ nāpajjati. Anāpajjanto akhaṇḍasīlo hoti, parisuddhasīlo hoti. Evamassa attano sīlakkhandho sugutto hoti surakkhito.

Kathaṃ kukkucapakatānaṃ paṭisaraṇaṃ hoti? Tiroraṭṭhesu tirojanapadesu ca uppannakukkucā bhikkhū “asukasmiṃ kira vihāre vinayadharo vasatī”ti dūratova tassa santikaṃ āgantvā kukkucam pucchanti. So tehi katassa kammassa vatthuṃ oloketvā āpattānāpattigarukalahukādibhedam sallakkhetvā desanāgāminiṃ desāpetvā, vuṭṭhānagāminiyā vuṭṭhāpetvā suddhante patiṭṭhāpeti. Evaṃ kukkucapakatānaṃ paṭisaraṇaṃ hoti.

Visārado saṅghamajjhe voharatīti avinayadharassa hi saṅghamajjhe kathentassa bhayaṃ sārājjaṃ okkamati, vinayadharassa taṃ na hoti. Kasmā? “Evaṃ kathentassa doso hoti, evaṃ na doso”ti ñatvā kathanato.

Paccatthike sahadhammena suniggahitaṃ niggaṇhātīti ettha dvidhā paccatthikā nāma attapaccatthikā ca sāsanaṃpaccatthikā ca. Tattha mettiyabhūmajakā ca bhikkhū vaḍḍho ca licchavī amūlakena antimavatthunā codesuṃ, ime attapaccatthikā nāma. Ye pana aññepi dussīlā pāpadhammā, sabbete attapaccatthikā. Viparītadassanā pana ariṭṭhabhikkhukaṇṭakasāmaṇeravesālikavajjiputtakā parūpahāraaññāṇakaṇkhāvitaraṇādivādā mahāsaṅghikādayo ca abuddhasāsanaṃ “buddhasāsana”nti vatvā katapaggahā sāsanaṃpaccatthikā nāma. Te sabbepi sahadhammena sahakāraṇena vacanena yathā taṃ asaddhammaṃ patiṭṭhāpetuṃ na sakkonti, evaṃ suniggahitaṃ katvā niggaṇhāti.

Saddhammaṭṭhitiyā paṭipanno hotīti ettha pana tividho saddhammo pariyattipaṭipattiadhigamavasena. Tattha tepiṭakaṃ buddhavacanaṃ pariyattisaddhammo nāma. Terasa dhutaguṇā cuddasa khandhakavattāni dveasīti mahāvattānīti ayaṃ paṭipattisaddhammo nāma. Cattāro maggā ca cattāri phalāni ca, ayaṃ adhigamasaddhammo nāma.

Tattha keci therā “yo vo, ānanda, mayā dhammo ca vinayo ca desito paññatto, so vo mamaccayena satthā”ti iminā suttena “sāsanassa pariyatti mūla”nti vadanti. Keci therā “ime ca subhadda bhikkhū sammā vihareyyum, asuñño loko arahantehi assā”ti iminā suttena “sāsanassa paṭipatti mūla”nti vatvā “yāva pañca bhikkhū sammāpaṭipannā saṃvījjanti, tāva sāsanam ṭhitaṃ hotī”ti āhaṃsu. Itare pana therā “pariyattiyā antarahitāya suppaṭipannassapi dhammābhisamayo natthī”ti vatvā āhaṃsu “sacepi pañca bhikkhū cattāri pārājikāni rakkhakā honti, te saddhe kulaputte pabbājetvā paccantime janapade upasampādetvā dasavaggaṃ gaṇaṃ pūretvā majjhima janapade upasampadaṃ karissanti, etenupāyena vīsativaggaṃ saṅghaṃ pūretvā attanopi abbhānakammaṃ katvā sāsanam vuddhiṃ virūḷhiṃ gamayissanti. Evamayaṃ vinayadharo tividhassapi saddhammassa ciraṭṭhitiyā paṭipanno hotī”ti. Evamayaṃ vinayadharo ime tāva pañcānisaṃse paṭilabhatīti veditabbo.

Katame chānisaṃse labhatīti? Tassādheyyo uposatho pavāraṇā saṅghakammaṃ pabbajjā upasampadā, nissayaṃ deti, sāmaṇeraṃ upaṭṭhāpeti. Yepi ime cātuddasiko, pannarasiko, sāmaggiuposatho, saṅghe uposatho, gaṇe uposatho, puggale uposatho, suddheso, pārissuddhi, adhiṭṭhānauposatho nava uposathā, sabbe te vinayadharāyattā, yāpi ca imā cātuddasikā, pannarasikā, sāmaggipavāraṇā, saṅghe pavāraṇā, gaṇe pavāraṇā, puggale pavāraṇā, tevācikaṃ pavāraṇā, dvevācikaṃ pavāraṇā, samānavassikaṃ pavāraṇāti nava pavāraṇā, tāpi vinayadharāyattā eva, tassa santakā, so tāsāṃ sāmī.

Yānapi imāni apalokanakammaṃ ṇattikammaṃ ṇattidutiyakammaṃ ṇatticatutthakammanti cattāri saṅghakammāni, yā cāyaṃ upajjhāyena hutvā kulaputtānaṃ pabbajjā ca upasampadā ca kātabbā, ayampi vinayadharāyattāva. Na hi añño dvipiṭakadharopi evaṃ kātuṃ labhati, so eva nissayaṃ deti, sāmaṇeraṃ upaṭṭhāpeti, añño neva nissayaṃ dātuṃ labhati, na sāmaṇeraṃ upaṭṭhāpetuṃ. Teneva “na, bhikkhave, ekena dve sāmaṇerā upaṭṭhāpetabbā, yo upaṭṭhāpeyya, āpatti dukkaṭassā”ti paṭikkhipitvā puna anujānantenapi “anujānāmi, bhikkhave, byattena bhikkhunā ekena dve sāmaṇere upaṭṭhāpetuṃ, yāvatake vā pana ussahati ovadituṃ anusāsituṃ, tāvatake upaṭṭhāpetu”nti byattasseva sāmaṇerupaṭṭhāpanaṃ anuññātaṃ. Sāmaṇerupaṭṭhāpanaṃ paccāsīanto pana vinayadharassa santike upajjhaṃ gāhāpetvā vattapaṭipattiṃ sādituṃ labhati. Ettha ca nissayadānañceva sāmaṇerupaṭṭhānañca ekamaṅgaṃ. Iti imesu chasu ānisaṃsesu ekena saddhiṃ purimāni pañca cha honti. Dvīhi saddhiṃ satta, tihi saddhiṃ aṭṭha, catūhi saddhiṃ nava, pañcahi saddhiṃ dasa, sabbehipetehe saddhiṃ ekādasāti evaṃ vinayadharo puggalo pañca cha satta aṭṭha nava dasa ekādasā ca ānisaṃse labhatīti veditabbo.

Mahānisaṃsamiccevaṃ, kosallaṃ vinaye sadā;
Patthentenettha kātabbo, abhiyogo punappunanti.

Iti pāḷimuttakavinayavinicchayaśaṅgahe

Pakiṇṇakavinicchayaśaṅgā samattā.

Niṭṭhito cāyaṃ pāḷimuttakavinayavinicchayaśaṅgaho.

Nigamanakathā

Ajjhesito narindena, sohaṃ parakkamabāhunā;
Saddhammaṭṭhitikāmena, sāsanujjotakārinā.

Teneva kārīte ramme, pāsādasatamaṇḍite;
Nānādumagaṇākiṇṇe, bhāvanābhiratālaye.

Sītalūdakasampanne, vasaṃ jetavane imaṃ;
Vinayasaṅgahaṃ sāraṃ, akāsi yoginaṃ hitaṃ.

Yaṃ siddhaṃ iminā puññaṃ, yañcaññaṃ pasutaṃ mayā;
Etena puññaakammena, dutiye attasambhave.

Tāvatiṃse pamodento, sīlācāraguṇe rato;
Alaggo pañcakāmesu, patvāna paṭhamaṃ phalaṃ.

Antime attabhāvamhi, metteyyaṃ munipuṅgavaṃ;
Lokaggapuggalaṃ nāthaṃ, sabbasattahite rataṃ.

Disvāna tassa dhīrassa, sutvā saddhammadesanaṃ;
Adhigantvā phalaṃ aggaṃ, sobheyyaṃ jinasāsananti.

Vinayasaṅgaha-aṭṭhakathā niṭṭhitā.

ABOUT THIS TRANSLATION

This translation is part of the PaliVerse Project - the first complete, unified English translation of the Pāli Canon together with its Commentaries (Aṭṭhakathā) and Subcommentaries (Tīkā), accompanied by interactive study tools. PaliVerse is an ongoing project. The AI translations are continuously improved through experts' revisions and feedback. This text is the latest translation as of the date of download.

PDF Creation Date: 16 August 2026

HOW TO CITE

PaliVerse (2026). Subcommentaries. 2. The Canon of Discipline - Subcommentaries. 07. Commentary on the Vinayaśāṅgaha. 34. Pakiṇṇakavinicchaya-kathā Retrieved from paliverse.org

© 2026 The PaliVerse Project · All Rights Reserved
Centre for Study and Practice of Theravāda Buddhism
Civic Non-Profit Company registered in Greece
This PDF may be freely distributed for study and practice.

PaliVerse.org